

Nr 264.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående grunder för utlämnande av statsunderstöd till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden vid arbetslöshet; given Stockholms slott den 12 maj 1944.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 maj 1944.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen samt t. f. chefen för socialdepartementet, statsrådet Rosander, anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Pehrsson-Bramstorp, följande.

I särskilda skrivelser den 27 maj 1943 har chefen för finansdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 19 maj 1943 angående utredningar av de ekonomiska problem, som möta vid omställningen efter ett vapenstillestånd, uppdragit åt 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen att verk-

ställa inventering av sådana för sysselsättning av arbetslösa lämpade anläggningsarbeten inom jordbruket respektive skogsbruket, som vore ägnade att öka jordbrukets och skogsbrukets produktivitet eller landets förmåga av självförsörjning och som kunde beräknas bliva under viss kortare tid utförda, dels under förutsättning att nuvarande regler för bidrag av allmänna medel då skulle gälla, och dels med ersättning därutöver för merkostnaden på grund av de särskilda omständigheter, varunder arbetet utförts.

I anledning härav har 1942 års jordbrukskommitté med skrivelse den 22 september 1943 överlämnat promemoria angående beredande av sysselsättning inom jordbrukets område vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Över promemorian ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen, statens arbetsmarknadskommission, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott — med undantag för förvaltningsutskottet i Skaraborgs län — ävensom av hushållningssällskapets täckdikningsnämnd i sistnämnda län.

Skogsstyrelsen har med skrivelse den 17 januari 1944 överlämnat promemoria angående beredande av sysselsättning inom skogsbruket vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut. Över sistnämnda promemoria ha yttranden avgivits av statskontoret, statens arbetsmarknadskommission, investeringsutredningen ävensom samtliga skogsvårdsstyrelser.

I promemoriorna ha bland annat lämnats redogörelser för inom jordbruket och skogsbruket befintliga arbetsobjekt och deras omfattning samt förslag rörande planläggning av desamma och statsunderstöd för arbetenas utförande.

I skrivelse den 24 januari 1944 ha skogsstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för att statsbidrag till skogliga beredskapsarbeten finge anvisas av skogsstyrelsen.

Jag torde nu för Kungl. Maj:t få anmäla frågan om fastställande av särskilda grunder att gälla för statsunderstöd till ifrågavarande anläggningsföretag vid arbetslöshet.

Jordbrukskommitténs promemoria.

Inledning.

Jordbrukskommittén har i sin promemoria framhållit, att sysselsättning i större utsträckning för arbetslösa inom den egentliga jordbruksdriften — skogen ej inräknad — icke torde kunna påräknas annat än tillfälligtvis under särskilt arbetskrävande perioder. Under sådana förhållanden återstode enligt kommitténs uppfattning att undersöka möjligheterna att för sysselsättning åt arbetslösa igångsätta speciella anläggningsarbeten inom jordbruket utanför den egentliga jordbruksdriften.

Som lämpliga arbetsobjekt inom jordbrukets område utanför den egentliga jordbruksdriften har jordbrukskommittén angivit förbättring av bostäder och ekonomibygnader, anläggningar av brunnar och vattenledningar,

elektrifieringsanläggningar, gödselvårdsanläggningar, avdikningsföretag, täckdikningsföretag, betesförbättring, nyodling, stenröjning, avloppsförbättring och jordkörning samt jordanskaffningsföretag i Norrland. Kommittén har emellertid icke till närmare behandling upptagit frågorna om anslag till avdikningsföretag under lantbruksingenjörs ledning samt till åtgärder till vattenförsörjningens ordnande på landsbygden och till elektrifieringsarbeten. Utredning rörande de med avdikningsföretagen sammanhängande spörsmålen påginge nämligen inom arbetsmarknadskommissionen. Frågan om statsunderstödda åtgärder för vattenförsörjningens ordnande hade nyligen behandlats av egnahemsstyrelsen i en till Kungl. Maj:t överlämnad utredning. Vad anginge elektrifieringsarbeten å landsbygden hade kommittén icke för närvarande ansett sig kunna framlägga förslag till dylika arbeten för arbetslöshetens bekämpande.

Vid ett bedömande av frågan, huruvida arbetsobjekt kunde vara lämpliga för motverkande av en arbetslöshet av större omfattning, har jordbrukskommittén ansett tre spörsmål i första hand vara av betydelse, nämligen arbetets omfattning under olika årstider, arbetsobjektets storlek å de enskilda arbetsplatserna samt slutligen det arbetslösa klienteletts beskaffenhet. Hänsyn borde därjämte tagas till materialbehovet. Härom har kommittén ytterligare anfört följande.

Erfarenheterna från tidigare arbetskriser torde giva vid handen, att svårigheterna att bereda arbetstillfällen äro särskilt stora under vinterhalvåret. Ur arbetslöshetssynpunkt äro med hänsyn härtill sådana arbetsobjekt, som kunna utföras även under hela eller en stor del av sagda årstid, särskilt värdefulla. Inom jordbruket torde flertalet av förekommande arbetsobjekt i regel icke lämpa sig för utförande under vintertid, då marken är tjälad, dock med undantag för vissa byggnadsarbeten, som i varje fall delvis borde kunna utföras även denna årstid.

Enär flertalet jordbruk inom landet tillhöra kategorien små och medelstora jordbruk, lära möjligheterna att på en och samma arbetsplats sysselsätta ett större antal arbetslösa vara begränsade. Även om sålunda de enskilda arbetena i regel blott torde kunna absorbera en ringa mängd sysslolös arbetskraft, är dock den sammanlagda arbetsåtgången betydande. Frågan om arbetskraftens utnyttjande vid ifrågavarande arbetsobjekt torde för övrigt i stor utsträckning vara en organisationsfråga.

Flera av förenämnda arbetsobjekt inom jordbruket äro av sådan beskaffenhet, att relativt oskolad arbetskraft kan användas för arbetets utförande. Detta förhållande torde ur synpunkten av arbetslöshetens bekämpande vara en fördel, eftersom någon omskolning av de sysslolösa arbetarna icke behöver äga rum före arbetenas igångsättande. I övrigt bör betonas, att vissa av ifrågavarande arbeten torde väl lämpa sig för mindre jordbrukare och lägenhetsägare, som vid sidan av jordbrukets skötsel pläga genom arbete utanför hemmet förskaffa sig erforderliga inkomster och som vid en arbetsmarknadskris drabbas av i varje fall partiell arbetslöshet. Detsamma gäller för övrigt personer, sysselsatta i skogsarbeten eller andra säsongarbeten.

Med hänsyn till vad sålunda anförts synes det vara en samhällelig angelägenhet av största betydelse, att frågan om åtgärder från det allmännas sida i syfte att vid en mera omfattande arbetslöshet bereda arbetstillfällen vid arbetsobjekt inom jordbruket erhåller en ändamålsenlig lösning. Som särskilt

betydelsefullt må i detta sammanhang även påpekas, att utförande av dylika arbetsobjekt, givetvis under förutsättning att desamma planlagts på ett ur jordbruksekonomisk synpunkt förnuftigt sätt, bidra till en rationalisering av de enskilda brukningsdelarna och därmed öka möjligheterna för deras brukare att av jordbruket erhålla en skälig utkomst. Rätt planlagda äro ifrågavarande arbetsobjekt sålunda utan tvivel ur ekonomisk synpunkt synnerligen produktiva arbeten. Av särskild betydelse såsom arbetsobjekt torde täckdikning, avdikning och avloppsförbättring, stenröjning samt byggnadsarbeten (inkl. vattenledningar) få anses vara, men ej heller övriga arbetsobjekt sakna betydelse, framförallt med tanke på förenämnda partiellt arbetslösa småbrukare och säsongarbetare.

Inom jordbruket funnos enligt vad jordbrukskommittén framhållit för samsättning av arbetslösa lämpliga objekt av betydande omfattning. Huruvida och i vilken utsträckning desamma kunde stå till förfogande vid en inträffande arbetskris vore icke utan vidare klart, när detta givetvis vore beroende av vederbörande jordbrukares villighet att låta utföra arbetet i fråga. Även om arbetsobjekten i princip hade sådan karaktär, att de ökade jordbrukets produktivitet, vore vidare ej säkert, att detta alltid vore fallet å varje brukningsdel. Särskilt gällde detta uttalande förbättringsåtgärder å byggnader. För erhållande av kännedom härom krävdes inventering och planläggning. Planlägningsarbetet borde i största möjliga utsträckning handhas av nuvarande befattningshavare hos hushållningssällskap och egna-hemsnämnder ävensom i förekommande fall lantbruksförbundets byggnadsförening (L. B. F.) enligt hittills tillämpad fördelning de lokala organen emellan.

Jordbrukskommittén har beräknat kostnaderna för planlägningsarbetet — vilka kostnader helt borde bestridas av allmänna medel — sålunda.

Extra arbetskraft hos hushållningssällskapen	kronor 624 000
Förstärkning av egna-hemsnämndernas och lantbruksförbundets byggnadsförenings personal	» 150 000
Centralregister hos hushållningssällskapen	» 26 000
Kurser för täckdikningsförmän och byggmästare å landsbygden	» 100 000
	Summa kronor 900 000.

Planläggningens ändamål vore enligt vad jordbrukskommittén yttrat i första hand att söka få fram sådana arbeten, som å den enskilda brukningsdelen vore främst av behovet påkallade, samt att tillgodose skäliga krav på att anläggningsarbetena utfördes på ett så ändamålsenligt sätt och samtidigt till så låga kostnader som möjligt. I detta sammanhang aktualiserades de problem, som sammanhänge med frågan om jordbrukets framtida inriktning i vårt land och de åtgärder, som för det enskilda jordbrukets vidkommande erfordrades, för att detsamma skulle kunna anses äga bästa möjliga förutsättningar för att kunna drivas med rationella metoder, allt spörsmål av den karaktär, som ankomme på jordbrukskommittén att i sinom tid taga ställning till. Med hänsyn härtill borde återhållsamhet iakttagas, då det

gällde att understödja driftsekonomiska förbättringsåtgärder vid sådana jordbruk, som kunde komma att anses såsom icke önskvärda brukningsdelar. Detta torde främst gälla stödjordbruk utan såvitt nu kunde bedömas varaktiga försörjningsmöjligheter för innehavaren utanför jordbruket men även ofullständiga jordbruk i övrigt av den karaktär, att de icke kunde antagas erhålla genom exempelvis utökning av åker eller andra ägoslag eller förändrad produktionsinriktning erforderlig bärkraft och sålunda icke kunna förväntas lämpligen böra för framtiden bibehållas som självständiga brukningsdelar.

Gällande grunder för statsunderstöd till vissa anläggningsarbeten å jordbrukets område.

Innan jag ingår på en närmare redogörelse för de i jordbrukskommitténs promemoria upptagna förslagen till grunder för statsunderstöd till ifrågavarande anläggningsarbeten, torde jag få erinra om de bestämmelser, som härinnan gälla för närvarande.

Av *hushållningssällskapen* förmedlas statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk (nyodling, stenröjning, jordkörning, betesförbättringar, avloppsförbättring), lån till nyodling och betesförbättring, lån och bidrag till täckdikning, lån och bidrag till gödselvårdsanläggningar samt bidrag till ladugårdsförbättringar.

Bestämmelser rörande nämnda statsunderstöd återfinnas i följande kungörelser, nämligen

1) kungörelsen den 30 juni 1939 (nr 466) angående statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk m. m.;

2) kungörelsen den 21 augusti 1925 (nr 396) angående ändrade villkor för lån från allmänna nyodlingsfonden, ändrad genom kungörelserna nr 300/1930 och 637/1937;

3) kungörelsen den 11 juni 1926 (nr 204) angående ändrade villkor för lån från norrländska nyodlingsfonden, ändrad genom kungörelserna nr 301/1930 och 638/1937;

4) kungörelsen den 22 juni 1920 (nr 322) angående villkoren för lån från täckdikningslånefonden, ändrad genom kungörelserna nr 358/1921, 239/1922, 84/1930, 306/1933, 636/1937 och 434/1939;

5) kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 434) angående statsbidrag till täckdikning, ändrad genom kungörelsen nr 572/1937;

6) kungörelsen den 11 juli 1918 (nr 576) angående villkoren för lån från gödselvärdslånefonden, ändrad genom kungörelserna nr 186/1925, 241/1927, 132/1931 och 632/1937; samt

7) kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 435) angående statsbidrag till gödselvärdslåneanläggningar, ändrad genom kungörelserna nr 189/1934, 119/1936, 567/1937 och 355/1940.

Bestämmelser för statsbidrag till ladugårdsförbättringar pläga meddelas av Kungl. Maj:t i samband med beslut rörande beviljande av medel till *hushållningssällskap* för utlämnande av dylikt bidrag.

Principen för hushållningssällskapens låneförmedling är den, att lantbruksstyrelsen beviljar hushållningssällskap statslån, som av statskontoret utbetalas till hushållningssällskapet mot särskild skuldförbindelse. Ur detta statslån utlämnar hushållningssällskapet sedermera i sin tur lån till enskilda företagare på i princip samma villkor i fråga om ränta och återbetalning, som gälla för statslånet. Risken för eventuella förluster på låneförmedlingen bäres helt av hushållningssällskapet, som dock för förmedlingen av vissa lån åtnjuter särskilda bidrag av statsmedel.

Hushållningssällskap, som önskar erhålla statslån, skall härom till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning. Dylik kan ingivas när som helst under året. I fråga om gödselvårds-, nyodlings- och betesförbättringslån skall framställningen innehålla förteckning å de företag, för vilka lån blivit hos låneförmedlaren sökta, förslag till lånebelopp och lånetid för varje lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter. Lantbruksstyrelsen fattar i fråga om sistnämnda slag av lån beslut om lånebeloppet till varje enskild företagare. Vad angår lån till täckdikning tager lantbruksstyrelsen däremot icke ställning till statslånets fördelning på enskilda låntagare.

Beträffande lånens förräntning och återbetalning gäller följande.

L å n	Ränte- och amorteringsfrihet	Räntefot i procent	Amorterings-tid i år
Nyodlingslån från allmänna nyodlingsfonden	Under två år från lyftningsdagen	Lägst 4	7
Nyodlingslån från norrländska nyodlingsfonden	d:o	3	7
Täckdikningslån från täckdikningslånefonden	Under tre år från lyftningsdagen	Lägst 4	12
Betesförbättringslån från allmänna nyodlingsfonden	Under två år från lyftningsdagen	Lägst 4	5
Betesförbättringslån från norrländska nyodlingsfonden	d:o	3	5
Gödselvårdslån från gödselvårdslånefonden	d:o	Lägst 4	10

För hushållningssällskaps bidragförmedling gäller i princip, att Kungl. Maj:t på därom av hushållningssällskap gjord framställning beviljar sällskapet anslag till vederbörande ändamål med visst belopp, vilket sällskapet sedermera fördelar mellan enskilda bidragstagare. I fråga om statsbidrag till förstärkning av ofullständiga jordbruk gäller dock, att, om för visst ändamål anvisat belopp icke åtgår härför, sällskapet äger använda överskjutande belopp till annat i vederbörande kungörelse angivet ändamål.

De i vederbörande kungörelse respektive Kungl. Maj:ts brev lämnade föreskrifterna angående lånens och bidragens storlek framgå av följande av 1942 års jordbrukskommitté upprättade sammanställning.

	H ö g s t a b e l o p p	
	i procent av beräknad kostnad	i övrigt
Nyodlingslån	75	1 500 kr/budgetår, 500 kr/ha nyodling ¹
Nyodlingsbidrag	60	400 kr/ha nyodling
Stenröjningsbidrag	60	350 kr/ha stenröjd areal
Jordkörningsbidrag	60	250 kr/ha jordkörd areal
Täckdikningslån	—	500 kr/ha täckdikad mark vid rör-täckdikning, 350 kr/ha i andra fall ²
Täckdikningsbidrag	25	²
Avloppsförbättringsbidrag	60	250 kronor
Betesförbättringslån	75	2 000 kr/budgetår, 350 kr/ha betesförbättring
Betesförbättringsbidrag	60	250 kr/ha betesförbättring
Gödselvärdslån	75	2 000 kronor ²
Gödselvärdsbidrag	25	200 kronor ²
Ladugårdsförbättringsbidrag	—	200 kr/nötkreatursenhet ³

För vissa av ifrågakvarande understöd gälla begränsningar i fråga om storleken å vederbörande lån- eller bidragstagares jordbruk. Bestämmelserna härutinnan framgå av följande sammanställning.

Lån- resp. bidragstagares åkerareal

Nyodlingslån	Ingen begränsning
Nyodlingsbidrag	Högst 20 hektar
Stenröjningsbidrag	D:o
Jordkörningsbidrag	D:o
Täckdikningslån	Ingen begränsning
Täckdikningsbidrag	Högst 75 hektar
Avloppsförbättringsbidrag	Högst 20 hektar
Betesförbättringslån	Ingen begränsning
Betesförbättringsbidrag	Högst 20 hektar
Gödselvärdslån	Ingen begränsning
Gödselvärdsbidrag	I regel ej över 20 hektar
Ladugårdsförbättringsbidrag	I regel ej över 10 hektar

Av *egnahemsnämnderna* förmedlas lån till förvärv av jordbruksfastigheter m. m. samt lån och bidrag till bostadsförbättringar, förbättring av vattentäkt samt till inledande av vatten- och avloppsledningar i bostäder på landsbygden.

Egnahemslån till förvärv av jordbruk utgå i form av dels jordbrukslån och dels i förekommande fall skogslån. Dylika lån beviljas ej till förvärv av jordbruksegna hem, vars värde överstiger 30 000 eller i särskilda fall 35 000 kronor. Jordbrukslån kan beviljas intill ett belopp högst motsvarande 90 pro-

¹ Låntagare må ej på grund av särskilda nyodlings- eller betesförbättringslån samtidigt häfta i skuld till högre belopp än 5 000 kronor för vardera slaget jäv lån. — ² Sammanlagda beloppet av bidrag och lån må ej överstiga för täckdikning med rör 5 000 kronor och 500 kronor för hektar, för täckdikning med annat material 5 000 kronor och 350 kronor för hektar, samt för gödselvärdansläggning 75 procent av kostnaden och 2 000 kronor. — ³ I undantagsfall något högre belopp.

cent av fastighetens värde. Om å fastigheten finnes växande skog till ett värde av minst 1 000 kronor, får vid bestämmandet av jordbrukslånets belopp hänsyn icke tagas till värdet å den växande skogen. I sådant fall kan i stället, utöver jordbrukslånet, skogslån beviljas till ett belopp högst motsvarande 90 procent av den del av fastighetens värde, som beräknas belöpa på den växande skogen. Jordbrukslån och skogslån delas vart för sig med avseende å återbetalningen i en stående del, motsvarande 60 procent av det värde, som legat till grund för lånets beräkning, samt en amorteringsdel, utgörande återstoden av lånet. Stående delen behöver icke, om låntagaren fullgör sina skyldigheter, återbetalas förrän amorteringsdelen guldits. Amorteringsdelen å jordbrukslån är amorteringsfri till och med femte kalenderåret efter det, då lånet beviljats. Amorteringsdelen å skogslån skall avbetalas enligt grunder, som bestämmas med hänsyn till låntagarens möjligheter att med tillämpning av viss överenskommen skogshushållningsplan tillgodogöra sig skogen. Tilläggas må att för inköp av tillskottsjord ävenledes kan beviljas jordbrukslån och i förekommande fall skogslån. Om å fastigheten skall utföras ny-, om- eller tillbyggnad, som ej är föranledd av inköp av tillskottsjord, kan jordbrukslån, om fastigheten redan förut är egnahemsbelånad, beviljas till byggnadskostnaderna.

I samband med egnahemslån kunna beviljas premielån till upprustningsåtgärder å fastigheten. Dessa avskrivs under loppet av en tioårsperiod och äro räntefria. Premielån utgår med högst 3 000 kronor eller i undantagsfall 4 500 kronor.

Jordbrukskommitténs förslag.

Jordbrukskommittén har föreslagit att de *av hushållningssällskapen förmedlade understöden* skulle bli av den storlek, som framgår av följande tabell, i vilken som jämförelse angivits även nu gällande och av hushållningssällskapsutredningen i dess betänkande (SOU 32/1942) föreslagna bestämmelser.

Jordbrukskommittén har i övrigt föreslagit att följande bestämmelser skola tillämpas.

1. Lån utöver bidrag bör kunna utgå till samtliga ifrågavarande arbetsobjekt intill 80 procent av anläggningskostnaden. Vidare böra följande högsta lånebelopp gälla, för nyodling 500 kronor för hektar, för stenröjning 400 kronor för hektar, för jordkörning 300 kronor för hektar, för täckdikning med rör 600 kronor för hektar, för täckdikning med annat material 350 kronor för hektar, för betesförbättring 300 kronor för hektar och 2 000 kronor för företag samt för ladugårdsförbättring 600 kronor för nötkreatursenhet.

2. Lån och bidrag böra utgå utan tillämpning av behovsprincipen.

3. Tiden för företagets fullbordande fastställes i fråga om jordbruk om högst 20 hektar åker, då högre bidrag tilldelas vederbörande, samt i fråga om jordbruk med över 20 hektar åker till högst ett år. Uppskov medgives icke.

Tiden för företagets fullbordande fastställes i fråga om jordbruk under 20 hektar, då lägre bidrag tilldelas vederbörande, till högst två år med möjlighet till högst ett års uppskov, där särskilda förhållanden därtill föranleda.

Arbetsobjekt	Nu gällande maximibelopp	Hushållnings-sällskapsutredningens förslag till maximibelopp	Jordbrukskommitténs förslag		
			Maximibelopp för företag vid jordbruk om högst 20 ha åker		Maximibelopp för företag vid jordbruk om över 20 ha åker. Utförda inom högst ett år
			om företaget utföres under längre tid än ett år	om företaget utföres inom högst ett år	
Nyodling	60 %, 400 kr/ha		60 %, 400 kr/ha	80 %, 530 kr/ha	—
Stenröjning	60 %, 350 kr/ha		60 %, 350 kr/ha	80 %, 470 kr/ha	50 %, 350 kr/ha
Jordkörning	60 %, 250 kr/ha		60 %, 250 kr/ha	80 %, 330 kr/ha	—
Täckdikning (med rör)	25 %	25 %, 200 kr/ha	40 %, 350 kr/ha	40 %, 350 kr/ha	40 %, 350 kr/ha
Avloppsförbättring	60 %, 250 kr/företag		60 %	80 %	40 %
Betesförbättring	60 %, 350 kr/ha	60 %, 250 kr/ha	60 %, 350 kr/ha	80 %, 470 kr/ha	30 %, 175 kr/ha
Gödselvårdsanläggning	25 %, 200 kr/företag	25 %, 250 kr/företag	40 %	50 %	40 %
Ladugårdsförbättring	200 kr. per nötkreatursenhet	25 %, 1 500 kr/företag	40 %	50 %	40 %

4. Jordbrukare som önskar begagna sig av lejd arbetskraft bör få välja mellan att själv skaffa sig denna arbetskraft eller vända sig till arbetsmarknadsorgan för anvisning å dylik.

Bidrag böra utgå ur ett anslag och lån ur en fond. Till förmedlarens förfogande ställda understödsbelopp böra icke uppdelas på skilda ändamål utan förmedlaren bör givas fria händer att disponera desamma för avsedda ändamål på sätt som befinner sig erforderligt för att få i gång så många företag som möjligt med hjälp av arbetslösa.

Beträffande *av egnahemsnämnderna förmedlade understöd* har jordbrukskommittén angivit sin ståndpunkt sålunda, att någon ändring av nu gällande bestämmelser för egnahemslån och premielån knappast syntes vara påkallad i nu förevarande sammanhang. Ej heller erfordrades enligt kommitténs mening någon ändring av bestämmelserna för statsunderstöd till jordanskaffningsföretag.

Enligt jordbrukskommitténs mening vore den nuvarande splittringen av den *lokala ledningen* för den statsunderstödda verksamheten till främjande av jordbrukets rationalisering till nackdel och framstode såsom mindre ändamålsenlig, därest de statsunderstödda åtgärderna i denna riktning utvidgades och forcerades. Kommittén har med hänsyn härtill icke velat underlåta att påpeka vikten av att denna organisationsfråga snarast upptoges till behandling i syfte att samordna den lokala ledningen av ifrågavarande åtgärder. Då emellertid kommittén icke ansett sig kunna i detta sammanhang framlägga något förslag härutinnan, har kommittén såsom ett provisorium utgått ifrån den hittillsvarande arbetsfördelningen mellan hushållningssällskapen och

egnahemsnämnderna, samt i vad gällde planläggningen av byggnadsåtgärder även lantbruksförbundets byggnadsförening (L. B. F.).

I fråga om förmedling av statsunderstöd till upprustning av ekonomi-byggnader ha sex av jordbrukskommitténs ledamöter anmält avvikande mening samt förordat att, därest förslaget i denna del komme att genomföras, förmedlingen skulle uppdragas åt egnahemsorganisationen.

De av hushållningssällskapen förmedlade understödens främsta uppgift vore enligt jordbrukskommittén att utgöra en hjälp för jordbrukarna i deras rationaliseringssträvanden. Uppenbarligen låge sålunda — enligt vad kommittén vidare framhållit — redan i dessa anslags ändamål under normala tider en beredskapsåtgärd på arbetsmarknaden av stor betydelse, enär de med statsunderstöden utförda förbättringarna stärkte särskilt de mindre jordbrukarnas motståndskraft vid en kris och minskade deras behov att utanför det egna jordbruket söka erhålla under en arbetslöshetsperiod mycket begränsade extraarbeten. Å andra sidan torde vara obestriddigt att trots de senare årens rationaliseringsåtgärder inom jordbruket många jordbrukare, särskilt innehavare av mindre brukningsdelar, nödgades söka sig arbete även utanför sin jordbruksfastighet. Under sådana förhållanden kunde vid en arbetsmarknadskris förväntas, att bland sagda jordbrukare komme att finnas ett betydande antal, kanske icke helt, så dock partiellt arbetslösa. Det torde få anses synnerligen angeläget att söka bereda dessa personer arbete i hemorten. Ifrågavarande arbetsobjekt inom jordbruket lämpade sig ofta väl för dem. Vid övervägande av frågan om understöd torde sålunda särskild hänsyn böra tagas till nu nämnda befolkningsgrupper.

Beträffande frågan om bidrag av statsmedel har jordbrukskommittén yttrat i huvudsak följande.

Enligt nu gällande bestämmelser för statsbidrag må bidrag i regel utgå endast till innehavare av mindre jordbruk. I allmänhet har gränsen satts till jordbruk med högst 20 hektar åker. Att även jordbruk av nämnda storlek erbjuda arbetsobjekt av i varje fall sammanlagt betydande mängd torde vara säkert. Ur synpunkten att bereda sysselsättning åt arbetslösa lära emellertid de större jordbruken vara särskilt betydelsefulla. Med hänsyn härtill får jordbrukskommittén föreslå, att möjligheterna för statsbidrag till i varje fall vissa arbetsobjekt i nu förevarande sammanhang utsträckas att gälla alla jordbruk, oberoende av åkerarealens storlek. Förslagsvis synes detta böra gälla understöd till stenröjning, betesförbättring, gödselvårdsanläggning, täckdikning och avloppsförbättring samt ladugårdsförbättring.

Enligt nu gällande grunder gälla för samtliga bidrag utom täckdikningsbidrag och ladugårdsförbättringsbidrag maximibestämmelser såväl i fråga om bidragens storlek i procent av totalkostnaderna för företaget som per hektar eller företag. För täckdikningsbidrag gäller endast procentuellt maximum. Ladugårdsförbättringsbidrag har maximerats till visst belopp per nötkreatursenhet. Jämväl för bidrag i nu ifrågavarande syfte synes lämpligt med viss procentuell begränsning, vilken även bör gälla ladugårdsförbättringar. Ävenledes torde i fråga om nyodling, stenröjning, jordkörning och betesförbättring samt täckdikning böra bibehållas vissa maximibelopp per hektar för att förhindra utförandet av uppenbarligen oekonomiska företag. I fråga

om bidrag till avloppsförbättring, gödselvårdsanläggning och ladugårdsförbättring torde däremot liknande skäl icke föreligga att i nu förevarande sammanhang föreskriva vissa maximibelopp per företag, så mycket mer som dylik föreskrift kan motverka syftet att få så många arbetslösa som möjligt sysselsätta.

Vad angår frågan om storleken å procenttalen och i förekommande fall maximibidragen per hektar må påpekas, att nu gällande bestämmelser härutinnan avse förhållanden med den före kriget rådande kostnadsnivån. Kostnaderna för såväl material som arbete äro för närvarande avsevärt mycket högre än före kriget. Sålunda utgör den totala kostnadsstegringen sedan 1939, beräknad i procent av 1943 års kostnadsläge, för nyodling, stenröjning, jordkörning och betesförbättring 35 procent, för täckdikning 39 procent, för byggnadsförbättringar 33 procent samt för gödselstäder och urinbrunnar 29 procent.

Huru förhållandena komma att gestalta sig under åren närmast efter kriget eller sålunda de år, då åtgärder till motverkande av arbetslöshet kunna bli erforderliga, är givetvis svårt att nu med bestämdhet avgöra. Det är emellertid sannolikt att man i bland annat jordbrukarkretsar är benägen räkna med i varje fall så småningom sjunkande materialkostnader, vilken uppfattning torde komma att medföra en tendens att om möjligt uppskjuta utförandet av mera omfattande anläggningsarbeten, till dess att kostnadsläget hunnit stabilisera sig. En dylik tendens skulle kunna äventyra syftet med ifrågasvarande understöd, nämligen att stimulera till igångsättande av så många företag som möjligt under tiden närmast efter kriget för att bereda sysselsättning åt arbetslösa.

Med hänsyn till det sagda kunde ifrågasättas, om icke bidragsprocenten och i förekommande fall maximibeloppen per hektar borde fastställas för exempelvis ett år i taget och hänsyn därvid tagas till motsedd minskning av kostnaderna. Emellertid skulle den praktiska tillämpningen av dylika med kostnaderna varierande maximibidrag innebära svårigheter och olägenheter. Sålunda må påpekas, att företagen måste måhända lång tid innan de igångsättas planläggas och kostnadsberäknas för att en reservstock av planlagda företag skall kunna åstadkommas och för att giva jordbrukarna tid att vidtaga erforderliga förberedelser. Saknas vid denna tidpunkt kännedom om bestämmelserna för maximibidrag, kunna svårigheter uppstå att få jordbrukarna att besluta sig för företagets planläggning och förberedande. Jordbrukskommittén har med hänsyn till det sagda icke ansett sig böra förorda bestämmelser av ifrågasvarande slag. Vid en starkare nedgång av kostnaderna kan emellertid frågan om sänkning av bidragsprocenten bli aktuell.

Kommittén får sålunda föreslå, att maximiprocent och högsta belopp per hektar fastställas till en viss nivå att gälla i varje fall tills vidare. Med hänsyn till att kostnaderna icke torde komma att sjunka omedelbart efter krigets slut men åtgärder till motverkande av arbetslöshet kunna bli aktuella redan under första året efter fredsslutet, får kommittén vidare föreslå, att för nu förevarande ändamål bidragsprocenten och högsta belopp per hektar fastställas å en högre nivå än nu gällande, dock med undantag för bidrag i vissa fall till nyodling, stenröjning, jordkörning, avloppsförbättring och betesförbättring. Denna nivå torde vidare böra bestämmas så att bidraget innebär ett visst mått av stimulans för arbetets omedelbara igångsättande.

Vid utformande av villkoren för nuvarande bidrag till åtgärder av sistnämnda slag, vilka bidrag som nämnts kunna beviljas endast brukare av jordbruk om högst 20 hektar åker, torde man ha utgått ifrån, att företaget i första hand utföres av vederbörande bidragstagare själv utan eller endast

i ringa utsträckning med hjälp av lejd arbetskraft. I regel torde så även vara fallet. Företaget måste emellertid under sådana förhållanden utföras under de tider, då bidragstagarens arbetskraft icke tages i anspråk av det ordinarie jordbruksarbetet, vilket i sin tur medför, att bidragstagaren får ganska lång tid — ofta två år eller än mera — på sig för arbetets utförande. Statsbidrag med i varje fall högsta möjliga belopp innebär sannolikt i regel full täckning för materialkostnaden, vilken för ifrågavarande företag i allmänhet är en relativt ringa del av totalkostnaden, och därjämte en viss ersättning per mansdagsverke. Till belysning av denna ersättnings storlek må nämnas att arbetskostnaderna för de företag av ifrågavarande slag, som för närvarande enligt inhämtade uppgifter föreligga planerade av hushållnings-sällskapen och vilka praktiskt taget samtliga äro avsedda att utföras med statsunderstöd enligt nu gällande grunder, beräknats uppgå till 10 200 000 kronor, varav 60 procent utgöra 6 100 000 kronor eller en beräknad ersättning av statsmedel med drygt 5 kronor per dagsverke. Uppenbarligen bör även vid en arbetsmarknadskris tillses, att möjligheter beredas vederbörande att med utnyttjande enbart av den egna arbetskraften utföra arbete av nyss-nämnt slag vid det egna jordbruket såsom ersättning för minskade eller helt uteblivna arbetstillfällen utanför det egna jordbruket. Några speciella bestämmelser för understöd torde i fråga om jordbruk under 20 hektar i detta fall icke erfordras. Den nuvarande maximiprocenten eller 60 procent torde vara tillfyllest även om hänsyn tages till de stegrade kostnaderna.

Emellertid är det enligt jordbrukskommitténs mening även önskvärt att under en arbetslöshetsperiod i så stor utsträckning som möjligt bereda sysselsättning för andra helt eller partiellt arbetslösa än bidragstagaren själv vid företag av ifrågavarande slag. Detta syfte torde enklast kunna uppnås genom begränsning av den tid, inom vilken det statsunderstödda företaget skall vara utfört, till högst ett år. Genom en dylik tidsbegränsning torde nämligen arbetet oftast icke medhinnas av bidragstagaren ensam utan en del av det arbete, som han själv eljest skulle ha utfört, måste överlåtas på lejd arbetskraft. Då emellertid denna ersättning måste beräknas högre än 5 kronor per dagsverke, bliva de kontanta utgifterna högre för bidragstagaren (däremot icke de beräknade totalkostnaderna, enär vid uppskattning av dessa i regel torde räknas med en dagsverkensersättning, motsvarande den till lejd arbetskraft). I viss mån kompenseras måhända dessa högre kontantutgifter av den möjlighet till tidigare utnyttjande av den jordförbättrade arealen, som anlitandet av den lejda arbetskraften innebär. Det är emellertid det oaktat icke troligt, att jordbrukarna i större utsträckning äro villiga att ikläda sig den ökade kontantutgiften utan motsvarande höjning av statsbidraget.

Förenämnda beräknade arbetskostnad av 10 200 000 kronor motsvarar cirka 1 200 000 dagsverken eller ungefär 9 kronor per dagsverke. Om man räknar med denna ersättning till den lejda arbetskraften samt anser som i regel möjligt, trots den begränsade tiden för företagets utförande, att jordbrukaren själv utför minst hälften av arbetet, torde maximiunderstödet av statsmedel böra höjas till 80 procent av totalkostnaderna. Samtidigt torde maximibeloppet per hektar böra höjas för nyodling till 530 kronor, stenröjning till 470 kronor, jordkörning till 330 kronor och betesförbättring till 470 kronor.

Till brukare av egendomar med över 20 hektar åker, vid vilka som regel lejd arbetskraft torde användas, synes bidraget kunna begränsas till avsevärt lägre belopp, enär i fråga om dessa jordbrukare avsikten med bidraget endast är att stimulera vederbörande att överhuvud taget igångsätta företaget och att utföra det omedelbart efter kriget utan att avvakta eventuella

kostnadssänkningar. Kommittén får sålunda föreslå, att statsbidraget för stenröjning fastställes till högst 50 procent av kostnaden och högst 350 kronor per hektar, för avloppsförbättring till högst 40 procent av kostnaden samt för betesförbättring till högst 30 procent av kostnaden och högst 175 kronor per hektar.

I fråga om täckdikning såsom arbetslöshetsobjekt ställer sig förhållandena något annorlunda än till förut nämnda åtgärder. Täckdikningsarbetet måste sålunda av naturliga skäl utföras under en sammanhängande tidsperiod (hänsyn måste tagas till växtföljden, risk för ras etc.) samt torde med hänsyn härtill endast i undantagsfall och i relativt liten skala medhinnas av jordbrukaren själv utan hjälp av för ändamålet lejd arbetskraft. Nu utgående statsbidrag — högst 25 procent av den beräknade kostnaden — täcker endast en ringa del av jordbrukarens kontanta utgifter, så mycket mer som kostnaden för material, som av jordbrukaren måste köpas, torde utgöra inemot hälften eller än större del av totalkostnaderna. Statsbidraget torde sålunda i fråga om täckdikning kunna betraktas mera som en premie än såsom en arbetsinkomst för jordbrukaren. Trots dess ringa storlek verkar den dock stimulerande på igångsättande av dylika arbeten. Med hänsyn till de stegrade kostnaderna och önskvärdheten av viss stimulans för arbetenas omedelbara igångsättande torde maximiprocenten dock böra höjas. Jordbrukskommittén får sålunda föreslå bidrag med högst 40 procent av kostnaden och högst 350 kronor för hektar för såväl mindre som större jordbruk.

Vad sålunda anförts i fråga om täckdikning gäller i viss mån även gödselvårdsanläggningar, ehuru arbetet å dylika företag kunna utsträckas under en längre tidsperiod och sålunda utföras av jordbrukaren själv i större utsträckning än täckdikningsarbetet. Det statsbidrag med högst 25 procent av kostnaden, som för närvarande må utgå till gödselvårdsanläggning vid egendomar med högst 20 hektar åker, torde sålunda få anses vara av större ekonomisk betydelse för jordbrukaren än motsvarande bidrag till täckdikningsföretag, och i regel anses såsom ett bidrag till täckande av materialkostnaden. Då denna i allmänhet torde utgöra omkring halva totalkostnaden läser sålunda bidraget, då detsamma utgår med maximibeloppet, motsvara halva materialkostnaden och mer än hälften av de kontanta utgifterna för material, som måste köpas. Med hänsyn härtill kan det förväntas, att jordbrukaren i allmänhet icke är villig att utan höjning av statsbidraget begränsa tiden för arbetets utförande till högst ett år och därigenom ofta nödgas låta lejd arbetskraft övertaga en del av arbetet, vilket skulle betyda ökade kontantutgifter. Hur stor höjning, som kräves, är svårt att angiva men förslagsvis må nämnas ett statsbidrag av högst 50 procent av kostnaden. Av enahanda skäl som anförts i fråga om täckdikning torde statsbidrag till företag vid jordbruk under 20 hektar, vilka företags iordningsställande utsträcket över ett år, samt till företag vid större jordbruk kunna begränsas till 40 procent av kostnaden.

Vad angår ladugårdsförbättringsföretag må erinras om att statsbidrag enligt nu gällande grunder må utgå med högst 200 kronor per nötkreatursenhet (i undantagsfall med något högre belopp). Jämväl detta statsbidrag synes få betraktas mera som en premie än som arbetsinkomst. Jordbrukskommittén får för sin del föreslå, att även detta bidrag måtte utgå med 40 procent av kostnaden för de vid jordbruk om högst 20 hektar igångsatta företagen, vid vilka arbetet pågår under mer än ett år, och med 50 procent, om arbetstiden begränsas till ett år, samt med 40 procent av kostnaden för företag vid jordbruk med över 20 hektar. Påpekas må att i kostnaden för ladugårdsförbättring bör få inräknas vattenledning, utförd i samband med nämnda förbättring.

I fråga om lån av statsmedel har jordbrukskommittén anfört följande.

Till i varje fall vissa av ifrågavarande företag utgå endast bidrag av statsmedel. Emellertid må erinras om att hushållningssällskapsutredningen, närmast med hänsyn till det ofta för vederbörande jordbrukare förefintliga behovet av främmande kapital utöver statsbidraget för utförande av åtgärden i fråga, föreslagit såväl lån som bidrag (avskrivningslån) till samtliga i detta sammanhang ifrågakommande arbetsobjekt.

Detta spörsmål torde, då frågan gäller arbetets utförande med hjälp av arbetslösa, få än större aktualitet. Någon ändring av utredningens förslag till lånebelopp torde ur synpunkten av arbetslöshetens bekämpande ej erfordras. Dock bör i fråga om avloppsförbättring, gödselvårdsanläggning och ladugårdsförbättring någon begränsning per företag icke föreskrivas. Sannolikt framträder därvid för övrigt med än större styrka för närvarande det av hushållningssällskapsutredningen framförda önskemålet, att förmedlaren givnes möjlighet att i motsats till vad nu gäller använda till förfogande ställda medel till åtgärder av samtliga ifrågavarande slag efter förmedlarens eget beprövande. Eljest kan inträffa att för arbetslöshetens bekämpande lämpliga arbetsobjekt icke bliva utförda på grund av brist på medel för just detta ändamål medan samtidigt för arbetsobjekt av annat slag avsedda medel icke helt utnyttjas.

För nuvarande bidrag gäller i fråga om behovsprövning, att den som är i behov av bidrag skall äga företräde. Då tillgängliga statsbidrag i regel icke täckt efterfrågan, torde vanligen endast obemedlade och mindre bemedlade jordbrukare ha kommit i åtnjutande av understöd. För lån behöver ingen behovsprövning verkställas och torde med hänsyn till den relativt rikliga medelstillgången ej heller förekomma. Tilläggas må emellertid, att hushållningssällskapsutredningen föreslagit behovsprövning icke allenast i fråga om bidrag (avskrivningslån) utan jämväl beträffande amorteringslån, enär för de senare gällande räntefrihet under ett visst antal år i realiteten innebär ett bidrag.

Då frågan gäller utförande av arbeten för arbetslöshetens motverkande borde enligt jordbrukskommitténs mening behovsprincipen icke tillämpas, enär härvidlag i första hand gällde att skapa så många arbetstillfällen som möjligt.

Vidkommande frågan om anlåtande av arbetslösa för ifrågavarande arbeten har jordbrukskommittén anfört följande.

På jordbrukskommittén torde icke ankomma att i detalj upptaga till behandling frågan om på vad sätt i förekommande fall anställning av lejd arbetskraft (arbetslösa) bör ske vid de med statsmedel understödda företagen. Jordbrukskommittén anser emellertid angeläget att härutinnan påpeka vikten av att mindre jordbrukare med i vanliga fall behov av arbete utanför jordbruket beredas möjlighet att erhålla arbete vid ifrågavarande arbetsobjekt. Då dessa jordbrukare i regel icke torde hänvända sig till vederbörande arbetsmarknadsorgan för erhållande av arbete och sålunda måhända icke komma att registreras som arbetslösa men ofta särskilt väl lämpa sig för utförande av arbete av ifrågavarande slag, anser jordbrukskommittén önskvärt, att den jordbrukare, som erhåller understöd för utförande av ifrågavarande företag,

gives frihet att välja mellan att själv skaffa sig erforderlig lejd arbetskraft eller för ändamålet vända sig till vederbörande arbetsmarknadsorgan för anvisning å dylik. Påpekas må, att bidragsbestämmelserna utformats med hänsyn till den tid som användes för arbetets utförande — antingen högst ett år eller längre tid — varför någon kontroll från arbetsmarknadsorganet icke torde behöva ifrågakomma. Kontrollen kommer i stället att utövas av hushållningssällskapet, som bland annat har att tillse att den fastställda tiden för arbetets utförande följes. Då statsunderstödet, såsom för närvarande i regel torde vara fallet, förutsättes bliva utbetalat först sedan arbetet utförts, blir dylik kontroll enkel. Tilläggas må även att med hänsyn till företagens i regel ringa storlek, möjlighet i allmänhet icke torde förefinnas att, såsom i fråga om beredskapsarbeten i egentlig mening, till sagda företag hänvisa större grupper av arbetslösa.

Jordbrukskommitténs anslagsberäkningar.

I fråga om de av hushållningssällskapen förmedlade understöden har jordbrukskommittén utgått från i följande sammanställning angivna mängder av skilda arbetsobjekt. Till jämförelse har angivits omfattningen av med statsunderstöd utförda företag per år i medeltal för åren 1933/37.

Arbetsobjekt	Med statsunderstöd utförda företag per år i medeltal 1933/37	Under förutsättning av tillräckliga statsunderstöd beräknas följande arbeten bli igångsatta och utförda under ett å två år efter kriget vid egendomar med en åkerareal av					
		Högst 20 ha			Över 20 ha		
		Antal eller areal	Approx. kostnader i milj. kr.		Antal eller areal	Approx. kostnader i milj. kr.	
			Total	$\frac{2}{3}$ Arbete		Total	Arbete
Nyodling	3 700 ha	5 000 ha	3·5	3·3	—	—	—
Stenröjning	1 130 >	3 000 >	1·4	1·1	2 000 ha	1·0	0·7
Jordkörning	440 >	500 >	0·2	0·2	—	—	—
Betesförbättring	5 000 >	9 000 >	4·3	2·1	7 000 ha	3·3	1·7
Täckdikning	14 500 >	20 000 >	10·4	5·2	12 000 >	6·2	3·1
Avloppsförbättring ..	.	700 st	0·5	0·3	300 st	0·3	0·2
Gödselvårdsanläggning.	3 400 st	6 000 >	5·4	2·7	3 000 >	3·6	1·8
Ladugårdsförbättring	.	8 000 >	40·0	13·3	1 000 >	10·0	3·3
			65·7	28·2		24·4	10·8

För utförande av sålunda uppskattad mängd anläggningsarbeten med tidigare förordade bidragsbestämmelser ha beräknats erforderliga de anslagsbelopp, som angivits i följande sammanställningar, under förutsättning att samtliga bidragstagare erhålla högsta möjliga statsbidrag samt att av förenämnda företag vid jordbruk om över 20 hektar åker samtliga utföras inom högst ett år medan av företagen (utom täckdikning) vid jordbruk om högst 20 hektar åker $\frac{2}{3}$ utföras inom en tid, överstigande ett år, och $\frac{1}{3}$ inom högst ett år.

Arbetsobjekt	Arbeten att igångsättas och utföras under ett å två år efter krigets slut			Beräknat antal dagsverken
	Antal eller areal	Approximativt beräknade kostnader i milj. kr.		
		Total	Arbete	
Nyodling	5 000 ha	3·5	3·3	390 000
Stenröjning	3 000 »	2·4	1·8	226 000
Jordkörning	500 »	0·2	0·2	23 000
Betesförbättring	16 000 »	7·6	3·8	473 000
Täckdikning	32 000 »	16·6	8·3	743 000
Avloppsförbättring	1 000 st	0·8	0·5	75 000
Gödselvårdsanläggning	9 000 »	9·0	4·5	450 000
Ladugårdsförbättring	9 000 »	50·0	16·6	1 660 000
Summa		90·1	39·0	4 040 000

Arbetsobjekt	Erforderligt statsanslag, kronor per år			Summa statsanslag
	för jordbruk om högst 20 ha åker		för jordbruk om över 20 ha åker	
	där företagen utföras inom mer än ett år	där företagen utföras inom ett år		
Nyodling	1 320 000	901 000	—	2 221 000
Stenröjning	558 000	376 000	500 000	1 434 000
Jordkörning	78 000	56 000	—	134 000
Betesförbättring	1 716 000	1 152 000	990 000	3 858 000
Täckdikning	4 160 000		2 480 000	6 640 000
Avloppsförbättring	200 000	133 000	120 000	453 000
Gödselvårdsanläggning	1 440 000	900 000	1 440 000	3 780 000
Ladugårdsförbättring	10 640 000	6 700 000	4 000 000	21 340 000
Kronor	30 330 000		9 530 000	39 860 000

Enligt förestående beräkningar skulle för utförande av tidigare angiven mängd anläggningsarbeten med statsbidrag enligt förordade grunder erfordras statsanslag med i runt tal 40 000 000 kronor.

Vad därefter angår frågan om lån synes under förutsättning att samtliga bidragstagare tilldelas jämväl lån med högsta möjliga belopp den av kommittén föreslagna fonden behöva omedelbart tillföras 35 000 000 kronor.

Beträffande de *av egnahemsnämnderna förmedlade understöden* har jordbrukskommittén anfört, att premielånen knappast torde kunna utökas speciellt i arbetslöshetstider, och att en höjning av premielåneanslaget alltså ej vore påkallad i nu förevarande sammanhang. En forcering av jordanskaffningsverksamheten i övre Norrland kunde måhända kräva förstärkning av jordanskaffningsfonden. I så fall borde det ankomma på egnahemsstyrelsen att göra vederbörlig framställning härom. Någon förstärkning av egnahems-lånefonden syntes i nu förevarande sammanhang icke erfordras.

Yttrandena.

Jordbrukskommitténs förslag har i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena. Erinringar och ändringsförslag ha emellertid framförts i vissa yttranden. Beträffande de föreslagna bidragsgrunderna innehålla yttrandena i huvudsak följande.

Lantbruksstyrelsen, som ansett de av jordbrukskommittén föreslagna bidragsgrunderna alltför invecklade och därigenom tyngande vid den praktiska tillämpningen, har i stället förordat, att statsbidragens storlek skulle bestämmas i enlighet med vad som framgår av följande sammanställning, i vilken till jämförelse även angivits nu gällande bestämmelser.

Arbetsobjekt	Nu gällande maximibelopp	Lantbruksstyrelsens förslag, under förutsättning att arbetet utföres inom högst ett år	
		Maximibelopp för företag vid jordbruk	
		om högst 20 ha åker	om över 20 ha åker
Nyodling	60 %, 400 kr./ha	80 %	40 %
Stenröjning	60 %, 350 kr./ha	80 %	40 %
Jordkörning	60 %, 250 kr./ha	80 %	40 %
Betesförbättring	60 %, 350 kr./ha	80 %	40 %
Avloppsförbättring	60 %, 250 kr./företag	80 %	40 %
Täckdikning	25 %, 125 kr./ha	50 %	25 %
Gödselvårdsanläggning	25 %, 200 kr./företag	50 %	25 %
Ladugårdsförbättring	200 kr. per nötkreatursenhet	50 %	25 %

Lantbruksstyrelsen har i övrigt föreslagit att följande bestämmelser böra gälla.

1. Någon arealbegränsning för erhållande av bidrag till föreslagna högre bidragsbelopp bör icke föreskrivas men väl tidsbegränsning.

2. Hushållningssällskapen eller andra bidragsförmedlare skola vid fördelningen av bidrag tillse, att mindre jordbruk vid brist på anslag givas företräde framför större jordbruk. Vidare skola vederbörande förmedlingsorgan pröva arbetsobjektens skälighet ur ekonomisk synpunkt och endast bevilja bidrag till ekonomiskt välbetänkta företag. Vid fördelning av ladugårdsförbättringsbidrag må sådant beviljas endast å brukningsdel, som har berättigande som självständig brukningsdel i framtiden.

3. Amorteringslån utöver bidrag till samtliga ifrågavarande arbetsobjekt böra kunna utgå i enlighet med jordbrukskommitténs förslag.

4. Lån och bidrag böra utgå utan tillämpning av behovsprincipen; dock att mindre jordbruk böra äga företräde framför större.

5. Tiden för företags fullbordande, då förut angivna högre bidrag tilldelas vederbörande, fastställes till högst ett år. Uppskov medgives icke. Fullbordas företaget icke inom sålunda fastställd tid må i vanlig ordning prövas, huruvida bidrag kan åtnjutas enligt gällande äldre bestämmelser.

6. Jordbrukare, som önskar begagna sig av lejd arbetskraft för visst företags utförande, må själv skaffa sig denna på sätt vederbörande finner lämpligast.

I fråga om bidragsprocentens storlek torde det, enligt vad lantbruksstyrelsen uttalat, endast vara synpunkten i vilken grad man genom procentuellt högre bidrag ville påskynda företagens igångsättande och slutförande, som borde vara vägledande. Angeläget syntes vara, att arbeten avsedda att minska arbetslösheten igångsattes snarast möjligt. Lantbruksstyrelsen har härom anfört följande.

Föreslagna högsta procentsatser synas, med undantag för bidraget vid täckdikning, vara lämpligt avvägda för att verksamheten må komma raskt i gång. Bidrag vid täckdikning böra höjas till 50 procent, så att de mindre jordbrukarna skola kunna upptaga dessa arbeten. För de större jordbruken synes däremot en sänkning kunna ifrågakomma. Vid storjordbruken har täckdikningen redan visat sig så betydelsefull, att även ett lägre bidrag torde stimulera till åtgärd, blott medel finnas tillgängliga jämväl för denna kategori. Kommittén har också föreslagit en lägre bidragsprocent för företag vid jordbruk om över 20 hektars åkerareal. De mindre jordbruken böra äga företräde vid fördelningen av de disponibla medlen. En sålunda mera godtyckligt vald gräns synes därför kunna godtagas. Lantbruksstyrelsen vill föreslå, att bidragsprocenten vid de större jordbruken principiellt bestämmas till hälften av den för de mindre jordbruken utgående bidragsprocenten. Någon variation i detta hänseende för olika arbetsobjekt förefaller obehövligen, då det ur allmän synpunkt knappast finns anledning att mera ingående pröva angelägenhetsgraden för de större jordbruken utöver vad som redan skett beträffande de mindre.

Beträffande lantbruksstyrelsens förslag om tiden för företags fullbordande har styrelsen yttrat.

Lantbruksstyrelsen finner det icke välbetänkt att införa så många alternativ som kommittén avsett för en övergående verksamhet, varom här är fråga. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande synes det naturligare, att vad som ej bör utgå ur synpunkten av att arbetslösheten skall bekämpas inom avsedd tidrymd, ej bör understödjas i annan ordning än gällande bestämmelser möjliggöra. Därest ett företag sålunda ej kan komma i åtnjutande av de förmåner, som gälla för arbetslöshetens bekämpande, bör man falla tillbaka på gällande bestämmelser och enligt dessa pröva, huruvida bidrag kan utgå samt i vilken utsträckning. Samtidigt som detta medger en enkel och klar linje för handläggningen av dessa ärenden, synes därigenom angelägenheten för dem, som kunna få särskilda förmåner för arbetslöshetens bekämpande, att verkligen också koncentrera sig på sin arbetsuppgift, understrykas.

Statskontoret har förklarar sig förutsätta, att de ändringar och kompletteringar av ifrågavarande bidrags- och lånebestämmelser, vilka kunde finnas påkallade med hänsyn till en eventuell arbetslöshet, erhöles endast provisorisk giltighet. Beträffande detaljutformningen av de föreslagna nya bestämmelserna har statskontoret anfört följande.

Syftet att stimulera innehavare av större jordbruk till igångsättande av anläggningsarbeten under en arbetslöshetsperiod bör kunna vinnas, även om den övre gränsen för bidragen sättes väsentligt lägre än vad kommittén förordat.

Enligt promemorian skulle bidrag och lån till avloppsförbättring, gödsel-
vårdsanläggning och ladugårdsförbättring utgå intill viss procent av de beräknade anläggningskostnaderna. Däremot skulle subventionerna icke, så-

som nu är fallet, maximeras till visst belopp per företag eller per nötkreatursenhet. Statskontoret anser i likhet med kommittén, att en begränsning till visst belopp per företag icke bör gälla under en arbetslöshetsperiod. Till förebyggande av att oekonomiska anläggningar komma till stånd bör emellertid enligt ämbetsverkets mening ett högsta belopp per enhet föreskrivas. Hur en begränsning av detta slag skall i detalj genomföras, undandraget sig i stort sett statskontorets bedömande. I fråga om gödselvårdsanläggningar och ladugårdsförbättringar synes det dock ämbetsverket naturligt, att maximeringen anknytes till antalet nötkreatur.

Till motiverande av förslaget, att för sådana å mindre jordbruk utförda anläggningar, vilka färdigställdes inom högst ett år, större bidrag skulle utgå än till företag, vilka droge längre tid, har kommittén anfört, att bidragstagaren på grund av tidsbegränsningen ofta icke hunne att ensam utföra arbetet, och att genom anlitande av lejd arbetskraft kostnaderna bleve större än eljest. Förslaget innebär alltså, att man skulle uppmuntra jordbrukarna att anställa arbetslösa för uppgifter, vilka eljest skulle ha fullgjorts av bidragstagaren själv. Statskontoret vill ifrågasätta, huruvida vinsten härav ur sysselsättningssynpunkt är så stor, att den motsvarar de ökade kostnaderna för statsverket. Därest förslaget anses böra genomföras, synas i varje fall garantier böra skapas för att arbetslösa verkligen tagas i anspråk för arbetets utförande helt eller till viss del. Detta skulle kunna ske exempelvis genom en föreskrift, att såsom villkor för erhållande av det högre understödet skall gälla, att arbetet i viss omfattning verkställts av annan än bidragstagaren själv, medlem av hans familj eller hos honom fast anställd person.

Kommittén har till stöd för förslaget, att det maximala procenttalet för bidrag till täckdikningar, gödselvårdsanläggningar och ladugårdsförbättringar skulle bestämmas till 40 procent, anfört, att nu utgående bidrag vore väl knappt tillmätta och närmast att betrakta såsom premier. Statskontoret vill i anledning härav allenast framhålla, att kommittén med avseende å den bidragsverksamhet, som i promemorian beröres, uttalat, att tillgängliga statsbidrag hittills i regel icke täckt efterfrågan. I den mån detta uttalande äger giltighet även beträffande de tre bidragsformer, om vilka här är fråga, kan uppenbarligen, därest ökade anslagsmedel ställas till hushållningssällskapens förfogande, en utvidgning av bidragsverksamheten förväntas även om höjning av bidragens maximum icke viddes.

Egnahemsstyrelsen har funnit, att kommittén även med hänsyn till de organisatoriska och finansiella resurser, som kunde mobiliseras, upplagt ett alltför snävt program. Vidare syntes jordbrukskommitténs uttalande — att återhållsamhet borde iakttagas, då det gällde att understödja driftsekonomiska förbättringsåtgärder vid sådana jordbruk, som kunde komma att anses som icke önskvärda brukningsdelar — enligt egnahemsstyrelsens mening vara alltför generellt hållet. En mera nyanserad prövning torde böra tillämpas i denna fråga. Sålunda borde i allmänhet ingen investering förekomma i det fall, att fråga vore om brukningsdelar, som tämligen snart ansåges böra läggas till skogsmark. I fråga om ett ofullständigt jordbruk, som ansåges böra i sinom tid sammanläggas med annat, kunde och borde väl investeringar göras för jordförbättringsåtgärder av olika slag, vilka bleve till nytta även efter sammanläggningen. Däremot borde givetvis försiktighet iakttagas med investeringar i byggnader.

I fråga om förmedling av statsunderstöd till upprustning av ladugårdar har egnahemsstyrelsen anslutit sig till den avvikande mening inom jordbrukskommittén, som förordat, att förmedlingen skulle uppdragas åt egnahemsorganisationen. Härom har styrelsen i huvudsak anfört följande.

Den betydande omfattning, som ifrågavarande verksamhet enligt förslaget skulle få, gör det enligt styrelsens mening nödvändigt, att den omhänderhaves av samma organ, som har att arbeta med frågor rörande anskaffning av tilläggsjord och sammanläggning av ofullständiga jordbruk. I sitt arbete av sistnämnda slag ha egnahemsnämnderna att taga ställning till frågan om ett visst jordbruk skall bestå såsom självständigt eller sammanläggas med något annat. I fall där sammanläggning kommer i fråga, utgår genom egnahemsorganisationen statsbidrag till byggnader, som genom sammanläggningen bliva överflödiga. Det måste under sådana omständigheter verka irrationellt, att annat organ än egnahemsnämnden skall pröva, huruvida fastighetsinnehavaren i visst fall skall åtnjuta statsunderstöd för uppförande av nya byggnader på fastigheten i fråga. En dylik ordning skulle kunna leda till, att statsunderstöd genom hushållningssällskapet utginge till uppförande av byggnad å fastighet, som enligt egnahemsnämndens prövning några år senare skulle finnas böra sammanläggas med annan, i samband varmed statsbidrag skulle utgå för överflödiga byggnader. För genomförande av den rationalisering av brukningsenheterna, varav ett så stort behov finnes, är det i första hand nödvändigt med en rationell organisation av detta arbete. Härtill kan ytterligare anföras, att när statsmakterna inrättat statliga organ för förvaltning av statens låne- och bidragsverksamhet avseende det mindre jordbruket, det också synes rimligt och riktigt, att dessa organ utnyttjas, då fråga är om en så omfattande låne- och bidragsverksamhet som det här gäller.

Därest understödsverksamheten avseende ladugårdsbyggnader uppdrages åt egnahemsorganisationen blir givetvis någon förstärkning av dess arbetskrafter erforderlig.

Om i enlighet med majoriteten inom kommittén åt hushållningssällskapen uppdrages att omhänderhava även ladugårdsförbättringsverksamheten, torde i allt fall egnahemsorganisationens byggnadskontor i de fyra nordligaste länen jämte Värmland och Dalarna samt styrelsens centrala byggnadskontor få tagas i anspråk för uppgörande av byggnadsplaner. Då emellertid personalen vid dessa kontor är helt upptagen med egnahemsorganisationens hittillsvarande arbetsuppgifter, torde förstärkning av byggnadskontorens arbetskrafter bliva erforderlig. Härför har kommittén icke beräknat några medel. Visserligen har till förstärkning av egnahemsnämndernas och lantbruksförbundets byggnadsförenings personal upptagits ett belopp av 150 000 kronor, men enligt vad som av kommittén anförts skulle det avse nämndernas befattning med bostadsförbättringsverksamheten. Bortsett härifrån är beloppet, 150 000 kronor, alldeles för lågt beräknat. Kommittén har beräknat att 9 000 stycken ladugårdsbyggnader skulle upprustas eller nybyggas för en totalkostnad av 50 000 000 kronor. Räknas med en kostnad för projektering — utan besök på platsen — av 1,5 procent av byggnadskostnaden, vilket icke torde vara högt, kommer man till ett medelsbehov av 750 000 kronor. Till ungefär samma belopp kommer man om lantbruksförbundets byggnadsförenings självkostnader — såsom de redovisats i och för uppgörande av den taxa, som av egnahemsstyrelsen godkänts — för enbart projektering av ladugårdar avseende 7—10 kor, 81 kronor, lägges till grund (81 × 9 000 =) 730 000 kronor.

Egnahemsstyrelsen har ifrågasatt, om det vore nödvändigt för att få till stånd arbeten vid större jordbruk, att bidragen uppginge till så betydande belopp som föreslagits av jordbrukskommittén. Enligt styrelsens mening borde det vara tillräckligt, om bidragen så begränsades att de täckte den merkostnad, som kunde beräknas kvarstå vid krigets slut jämfört med ett mera normalt kostnadsläge efter kriget, samt därutöver medgåve en premie, tillräcklig att stimulera till företagens igångsättande. Tillämpningen av denna princip borde icke hindra att till stenröjning bidraget tillmättes rikligare än till övriga åtgärder.

Arbetsmarknadskommissionen har funnit den av jordbrukskommittén framförda motiveringen för höjda statsbidrag bärande. Kommissionen har dock förklarat sig sakna möjlighet bedöma detaljfrågorna rörande hithörande spörsmål. Kommissionen saknade också anledning att nu yttra sig om lämpligheten av att slopa den förekommande behovsprövningen för erhållande av bidrag till ifrågasatt arbeten. Vad anginge de av jordbrukskommittén ifrågasatta restriktionerna med tanke på de jordpolitiska rationaliseringssträvandena, syntes denna fråga för närvarande icke vara så utredd, att ett närmare bedömande av densamma vore möjligt.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Södermanlands län har funnit, att föreslagna procentsatser för beviljande av maximibelopp för företag vore alltför invecklade och varierade alltför starkt, varför utskottet förordat en förenkling i nämnda hänseende.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Östergötlands län har föreslagit, att maximibeloppet för täckdiktningföretag vid jordbruk om högst 20 hektar åker borde höjas från 40 procent till 50 procent av totalkostnaden i de fall då arbetet utfördes inom högst ett år, samt att maximibeloppet för stenröjnings- och betesförbättringsföretag vid jordbruk om mer än 20 hektar åker borde ändras från 50 respektive 30 procent till 40 procent. Dessa ifrågasatta justeringar skulle bland annat medföra den fördelen, att större enhetlighet vunnas i fråga om bidragen till olika arbetsobjekt.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Kristianstads län har anfört i huvudsak följande.

Såsom stimulans för igångsättning av här berörda arbeten har kommittén föreslagit statsbidrag, som för småbruket skulle kunna gå upp till 80 procent och för övriga jordbruk till 30—60 procent. Utskottet anser det vara mycket fördelaktigt, om så höga statsbidrag kunna beviljas. Hushållningssällskapet har ju i en lång följd av år beviljat dylika bidrag av statsmedel. Dessa ha visat sig ha en god stimulerande verkan redan vid 20 à 30 procent. Till högre procentsats har man sällan kunnat komma med de bidrag, som riksdagen hittills beviljat. Det är klart, att efter krigets slut denna stimulans måste göras kraftigare, om sådana arbeten överhuvud taget skola komma i gång. De relativt höga kostnader dessa arbeten draga för närvarande, gör det sannolikt, att jordbrukarna efter kriget komma att ställa sig avvaktande och vänta med sådana arbeten, tills konjunkturerna blivit mer gynnsamma. De av kommittén föreslagna procentuella statsbidragen äro så pass kraftigt tilltagna, att de säkerligen giva upphov till omedelbart igång-

sättande av här berörda arbeten. Utskottet vill dock betona, att dessa statsbidrag ej böra utlovas till högre procentsats i bestämmelserna än som i realiteten kunna utbetalas. Det verkar direkt nedslående på en småbrukare, som i författningar eller eljest fått besked om att statsbidrag kan utgå till 50 procent, men som vid statsbidragets beviljande ej erhåller mer än exempelvis 20 å 25 procent. Det är därför enligt utskottets mening ej lämpligt att bestämma högre procentuella statsbidrag, än som riksdagen med säkerhet kan bevilja. Det är alltså bättre att bestämma 50 procent bidrag, som i verkligheten utgår med 50 procent, än 80 procent, som i realiteten kanske endast blir 50 procent. Med en bidragssats av 50 procent kommer det av riksdagen beviljade beloppet att räckas som stimulans för betydligt mera arbeten än bidrag med 80 procent.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Jönköpings län har uttalat tvekan beträffande den föreslagna differentieringen i fråga om den procent av kostnaderna, som skulle kunna erhållas i bidrag i skilda fall. Det har i stället syntts utskottet vara bättre att för alla fall tillämpa den högre bidragsprocenten i samband med en moderat behovsprövning.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Kalmar läns södra område har icke kunnat biträda jordbrukskommitténs förslag i avseende å slopande av behovsprövning för åtnjutande av bidrag och lån. I den mån räntefrihet finge åtnjutas viss tid, innebure jämväl lån en form av bidrag. Slopande av behovsprövning torde förutsätta obegränsade tillgångar på anslagsmedel, åtminstone i mycket vidsträckt omfattning. De arbetsobjekt, vartill hushållningssällskapen skulle förmedla bidrag och lån, avsåge understödjande av grundförbättringar av det slag, att de under alla förhållanden ökade vederbörande fastighets värde i mer eller mindre grad. Att av skattemedel utdela bidrag utan prövning och utan hänsynstagande till sökandens förmögenhetsställning funne utskottet icke välbetänkt.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Älvsborgs läns norra område har föreslagit, att bidrag, som komme att beviljas för avloppsdiken samtidigt berörande egendomar både över och under 20 hektar, av praktiska skäl borde sättas lika oavsett egendomens storlek.

Hushållningssällskapets täckdikningsnämnd i Skaraborgs län har ifrågasatt lämpligheten av att undantagslöst utesluta behovsprincipen vid tilldelning av lån och bidrag. Vad gällde bidrag till ladugårdsförbättringar kunde sålunda, om behovsprincipen ej skulle tillämpas, måhända mycket stora svårigheter uppstå för det förmedlande organet att på ett ur det allmännas synpunkt bästa sätt fördela tillgängliga medel. Anspråken på bidrag till dylikt ändamål kunde nämligen väntas bli så betydande, att dessas tillgodoseende skulle alltför starkt beskära möjligheterna att lämna bidrag till andra företag av mera direkt produktionsfrämjande karaktär, t. ex. täckdikning, varav behovet inom Skaraborgs län dock vore särskilt framträdande. Givetvis måste även ladugårdsförbättringarna räknas till företag av den största betydelse för en rationell och lönande jordbruksproduktion, men det kunde ifrågasättas, om genomförandet av dessa behövde stimuleras i den utsträckning, som jordbrukskommittén föreslagit. Det syntes därför böra tagas under om-

prövning, huruvida icke, vad gällde ladugårdsförbättringsföretag, bidragsprocenten skulle kunna nedsättas något, åtminstone beträffande större brukningsdelar, och bidragsbeloppet dessutom maximeras, allt utan att antalet företag av ifrågavarande slag, som kunde beräknas komma till utförande under en arbetslöshetsperiod, skulle nämnvärt minska. Ur nyss anförda synpunkter kunde det också vara lämpligt att vid medelstilledningen till de olika hushållningssällskapen fastställa ett visst bidragsbelopp för ladugårdsförbättringar, medan sällskapen skulle äga frihet att efter gottfinnande i övrigt disponera tilldelat anslag för avsedda ändamål.

Enligt *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Gävleborgs län* borde även för arbetsföretag vid större jordbruk medgivas viss utsträckt tid för arbetenas utförande. Man torde kunna räkna med att företag vid större jordbruk merendels bleve av större omfattning än företag av motsvarande slag vid de mindre jordbruken. En begränsning av tiden till ett år för de större jordbrukens arbetsföretag skulle kunna medföra en olämplig forcering av dessa företag med alltför stor anhopning av arbetskraft. Det syntes kunna ifrågasättas, om ej detta kunde medföra den nackdelen i en del fall, att den tillgängliga arbetskraften i så hög grad toges i anspråk för de större företagen, att mindre jordbrukare, som behövde anlita lejd arbetskraft, bleve lidande härpå.

Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Jämtlands län har förklarat, att utskottet icke hade annat att erinra mot de av jordbrukskommittén föreslagna normerna för statsbidrag än att de för betesförbättring föreslagna maximibeloppen per hektar syntes väl höga i förhållande till nu gällande belopp för samma ändamål ävensom till övriga bidrag för s. k. förstärkning av ofullständiga jordbruk. Förvaltningsutskottet har vidare förordat, att hushållningssällskapet och vederbörande bidragstagare fingo avgöra om arbetets färdigställande skulle ske inom ett eller två år, varvid bidragsbeloppets storlek skulle göras beroende av inom vilken tid företaget färdigställts.

Enligt *hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Västerbottens län* borde bidraget för täckdikning bestämmas till 50 procent av kostnaden.

Skogsstyrelsens promemoria.

Inledning.

Skogsstyrelsen har låtit verkställa en inventering av dels redan planlagda arbetsföretag inom skogsbruket och dels företag som snabbt kunde igångsättas. Då denna inventering utvisat, att befintlig reserv av redan planlagda arbetsobjekt icke motsvarade en tillräcklig beredskapsställning, har styrelsen dessutom utarbetat förslag till åtgärder för åstadkommande av ytterligare planläggning av arbeten inom skogarna. Förslag har även utarbetats till åtgärder för tryggnad av erforderlig arbetskraft till planering o. d. samt till åtgärder för anskaffning av skogsodlingsmateriel. Därjämte har upp-

rättats förslag till grunder för ett statligt stöd åt skogsvårds- och andra företag, som igångsattes för motverkande av arbetslöshet. Enligt vad skogsstyrelsen framhållit funnos inom skogsbruket rika möjligheter att skapa arbetstillfällen för arbetslösa vid produktiva och samhällsgagnande företag.

De olika arbeten, som — bortsett från avverkningsarbeten — i första hand kunde ifrågakomma för sysselsättning av arbetslösa, vore följande.

1. Skogsvägbyggnader.
2. Skogsdikning och bäckrensning.
3. Återväxtåtgärder av grundförbättrande natur.
4. Røjning i stavaskog och vissa slag av ungskog.
5. Betesvallanläggningar för skogens fredande mot bete.
6. Flottledsbyggnader.

Skogsstyrelsen har beräknat sysselsättningsmöjligheterna beträffande dessa arbeten inom enskilda och domänfondens skogar till omkring 49 000 000 dagsverken.

Beträffande de olika arbetenas lämplighet för sysselsättning av arbetslösa har skogsstyrelsen anfört följande.

De enskilda arbetsföretagen, varom nu är fråga, äro i regel av förhållandevis ringa omfattning. Då de emellertid förekomma utspridda här och var inom skogsområdena, skapas därigenom lämpliga arbetstillfällen för de lösarbetare, som äro sysselsatta inom skogsbruket samt för det stora antal innehavare av ofullständiga jordbruk, vilka sakna tillräcklig sysselsättning inom den egna fastighetens jord- och skogsbruk och vilka sålunda i mer eller mindre grad äro beroende av arbetstillfällen utanför den egna gården. Den senare arbetarekategorien har på grund av löpande göromål vid jordbruket svårt att för längre tider lämna sina hem för att delta i beredskapsarbeten å annan ort.

Vissa väg- och dikningsföretag kunna dock ha så stor omfattning att större arbetsstyrkor där kunna anställas. Inom Norrbottens och Västerbottens lappmarker, där statsbidrag från norrländska skogsproduktionsanslaget utgår till såväl skogsvårdsåtgärder som betesanläggningar, kunna större arbetsstyrkor beredas sysselsättning, därigenom att olika slag av arbeten äro koncentrerade inom ett begränsat område.

Här ifrågavarande arbeten inom skogsbruket fordra i allmänhet ej större yrkesskicklighet och lämpa sig synnerligen väl för de lösa skogsarbetare samt innehavare av mindre jordbruk och lägenheter, vilka i första hand böra beredas arbete. Även andra, vid grovarbete vana personer kunna lämpligen sysselsättas vid utförandet av dessa åtgärder. Arbetsobjekten lämpa sig emellertid i regel ej för utförande vintertid, vilket får anses vara en olägenhet, då det gäller sysselsättning av arbetslösa. Under vintern pågå emellertid avverkningsarbetena, vilka äro de ojämförligt viktigaste för sysselsättning av de arbetare, som under normala förhållanden arbeta i skogsbruket.

Skogsvägarna avse såväl större som mindre företag. Särskilt inom södra Norrland, Dalarna och Värmland äro företagen ofta av sådan storleksordning, att sysselsättning kan beredas åt större arbetsstyrkor. Vägarbetena äro särskilt väl ägnade för sysselsättning av arbetslösa med förutsättningar för grovarbete. De kunna pågå under större delen av året, eller så snart snö och tjäle ej utgöra hinder. Kostnaderna för företagen bestå till övervägande del av arbetslöner.

Skogsdiknings- och bäckrensningföretagen ha i allmänhet ringa omfattning. Större sådana företag förekomma dock här och var inom landet. Skogsutdikningsarbeten kunna utföras större delen av året eller då marken ej är tjälad; även dessa arbeten äro lämpliga för arbetslösa som äga förutsättningar för grovarbete.

Jämväl företag avseende *återväxtåtgärder* ha i regel ringa omfattning. Rensningshuggningar kunna företagas under större delen av året eller då marken ej är snötäckt. Markberedning utföres huvudsakligen under hösten men kan utföras under större delen av året, eller så snart snö och tjäle ej utgöra hinder. Skogsodlingar utföras huvudsakligen under våren. Då sålunda vissa återväxtåtgärder kunna utföras endast under därför lämplig årstid, äro sådana arbeten ej fullt lika lämpliga för beredande av sysselsättning åt arbetslösa som de förut nämnda arbetena. Vid skogsodlingar kunna emellertid förutom män även sysselsättas kvinnor och ungdom, vilket särskilt inom vissa trakter kan vara en fördel. Ur skoglig synpunkt äro dessa åtgärder synnerligen betydelsefulla.

Röjning i stavskog och vissa slag av ungskog förekommer huvudsakligen i norra Sverige. Företagen ha endast undantagsvis större omfattning. Röjningsarbetena lämpa sig väl för att skapa sysselsättning vid arbetslöshet. De kunna utföras under hela året med undantag för den tid, då rikligare snötillgång förekommer, att ställa icke särskilt höga krav på kroppskrafter hos arbetarna.

Betesvallsanläggningar för skogens fredande mot bete avse i detta sammanhang endast sådana inom tillämpningsområdet för norrländska skogsproduktionsanslaget, där bidragsverksamheten handhaves av respektive skogsvårdsstyrelser. Varje företag har i och för sig ringa omfattning, men då företagen ligga koncentrerade inom byarna, kunna relativt stora arbetsstyrkor beredas sysselsättning. För de skogs- och jordbruksarbetare, vilka ha svårigheter att finna sysselsättning året runt, kunna dessa företag erbjuda ett värdefullt arbetstillskott. Arbetena kunna utföras under hela året med undantag för den tid, då snö eller tjälförhållanden lägga hinder i vägen.

Arbeten vid *flottledsbyggnader* äro lämpliga för sysselsättning av arbetslösa, som äga förutsättningar för grovarbete. Dylika arbeten kunna till stor del utföras av personer utan speciell yrkesskicklighet. Utförandet sker företrädesvis under vinterhalvåret.

Skogsstyrelsen har beräknat, att den nu tillgängliga arbetsreserven beträffande ifrågavarande slag av arbeten hade följande omfattning.

	Dagsverksåtgång
Enskilda skogar	1 800 000
Domänfondens skogar	3 100 000
Ecklesiastika skogar	300 000
Häradsallmänningar och besparingsskogar	100 000
	Summa 5 300 000.

Denna reserv vore enligt skogsstyrelsens uppfattning uppenbarligen otillräcklig. Det gällde därför att inom så kort tid som möjligt planlägga nya företag, till dess arbetsreserven nått erforderlig storlek. Planläggningen måste ske beträffande såväl enskilda som det allmänna tillhöriga skogar. En ytterligare planläggning av arbetsföretag å enskilda skogar kunde emellertid icke åvägabringas utan att skogsvårdsstyrelserna erhöilo hjälp med anskaf-

Tabell angivande villkoren m. m. för nu utgående anslag och för

Anslag	Bidraget utgår till följande åtgärder	Tillämpningsområde			
		Skogar under allmänna skogsvårdslagen	Skogar under 1932 års lappmarkslag	Skogar under lagen om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna	Skogar under lagen om häradsallmänningar
Statens skogsutdikningsanslag	Torrlägningsföretag, vilka avse höjande av alstringsförmågan hos marker med hänsyn till dess utnyttjande för skogsbörd	1 dock ej aktiebolags-skogar	1 dock ej aktiebolags-skogar	1	—
Statens skogsodlingsanslag	Skogsodling eller annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd	,	,	1	—
Norrländska skogsproduktionsanslaget	Främjande av skogsåterväxten, beståndsvård, skogsutdikning, betesanläggning, anläggning av väg för utforsling av skogsprodukter	1 endast å skyddsskogar inom Kopparbergs och Jämtlands län	1	1	—
Anslaget till väg- och flottledsbyggnader	Nybyggnad av skogsväg eller ock sådan omläggning eller förbättring av förut befintlig skogsväg eller annan enskild väg, att denna först genom sagda åtgärd kommer i det skick, att utforsling av skogsprodukter kan ske	1	1	1	1
Anslaget till understödjande av vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar	= statens skogsutdiknings- och skogsodlingsanslag samt inom fem nordligaste län till röjning o. gallring i tätväxande ungskog med dålig skiktningförmåga	1	1	1	1

anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar.

Statsbidragets storlek	Procent av godkänd kostnad	Särskilda villkor
<p>Inom de 4 nordligaste länen I landet i övrigt Då läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, må i Norrland och vissa delar av Dalarna och Väst- manland bidrag utgå med</p>	<p>högst 50 , 40 , 60 , 50</p>	<p>Nyttan av torrläggningen skall minst mot- svara kostnaden därför Nyttan av företaget skall minst motsvara kostnaden därför. Statsbidrag må ej ut- gå till åtgärd, som någon är skyldig ut- föra enligt gällande eller äldre skogslag. Vissa undantag härför finnas beträffande vanhävdad skogsmark och skogsmark, bevuxen med stavaskog ävensom vissa åtgärder å skogar under 1932 års lapp- markslag</p>
<p>Grundbelopp Tilläggsbelopp</p>	<p>60 20</p>	<p>Nyttan av åtgärderna skall stå i skäligt förhållande till kostnaderna därför</p>
<p>Till vägföretag: Grundbelopp Tilläggsbelopp Tilläggsbelopp utgår i vissa fall till enskild person, som själv brukar sin fastighet</p>	<p>Dessutom fri skogsodlings- materiel 40 50</p>	
<p>Stamväg Annan skogsväg Då synnerliga skäl därtill äro, må efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall byggnadsbidrag utgå med</p>	<p>50 högst 40 , 75</p>	<p>Nyttan av företagen måste minst motsvara kostnaderna därför Nyttan av åtgärderna skola minst motsvara kostnaderna samt bl. a. följande: § 2 p 4. Att statsbidrag allenast må utgå under förutsättning att vid företaget hu- vudsakligen användes annan arbetskraft än hos delägare i företaget fast anställd personal samt att arbete därvid i största möjliga utsträckning beredes arbetslösa personer eller personer, som hotas av ar- betslöshet</p>
<p>= statens skogsutdiknings- och skogs- odlingsanslag. Bidrag till röjning = statens skogsodlingsanslag Bidrag till torrlägningsarbeten å orter, där stor arbetslöshet råder, må i särskilt fall efter Kungl. Maj:ts medgivande utgå med</p>	<p>, 60</p>	<p>§ 2 p 5. Att företag, som i högre grad än annat är ägnat att lindra eller motverka arbetslöshet inom orten, äger företräde till erhållande av statsbidrag § 2 p 7. Att innan statsbidrag beviljas till visst företag, vederbörande arbetslöshets- kommitté eller motsvarande organ bör beredas tillfälle att avgiva yttrande i ärendet, därvid tiden för yttrandes avgiv- ande skall så bestämmas, att företagets igångsättande ej fördröjes</p>
		<p>§ 2 p 8. Att bidragstagare skall vara skyl- dig att, sedan statsbidrag till vissa före- tag beviljas, vid äventyr att bidragsrätten må kunna förklaras förverkad, utan upp- skov igångsätta företaget</p>

fande av personal och deras avlöning. Skogsstyrelsen funne det ändamålsenligt, att avlöningar för personalökningen utginge direkt från medel, som ställdes till skogsstyrelsens förfogande. För underlättande av kontrollen över dessa tjänstemäns arbete funne skogsstyrelsen vidare lämpligt, att styrelsen direkt finge anställa ett antal förrättningsmän, vilka efter samråd med arbetsmarknadskommissionen beordrades att tjänstgöra hos olika skogsvårdsstyrelser.

Gällande grunder för statsunderstöd till utförande av skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar.

Jag torde, innan jag närmare redogör för de i skogsstyrelsens promemoria upptagna förslagen till grunder för statsunderstöd till utförande av skogsvårdsåtgärder å enskilda skogar, få erinra om de bestämmelser, som för närvarande gälla härutinnan.

Ifrågorande bestämmelser återfinnas i följande kungörelser, nämligen

1) kungörelsen den 27 juni 1927 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från statens skogsutdikningsanslag, ändrad genom kungörelserna nr 273/1930, 451/1938, 118/1939 och 352/1941;

2) kungörelsen den 27 juni 1930 (nr 270) angående villkoren för statsbidrag från statens skogsodlingsanslag, ändrad genom kungörelserna nr 452/1938 och 353/1941;

3) kungörelsen den 14 juni 1940 (nr 599) angående villkor för statsbidrag från anslaget till åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m.; ändrad genom kungörelsen nr 354/1941;

4) kungörelsen den 6 juni 1941 (nr 492) angående lån från skogsväglånefonden, ändrad genom kungörelsen nr 531/1943;

5) kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 530) angående statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader m. m.; samt

6) kungörelsen den 30 juni 1933 (nr 437) angående statsbidrag till understödande av vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder å enskildas skogar, ändrad genom kungörelserna nr 548/1933 och 198/1934.

Beträffande de närmare villkoren för erhållande av *statsbidrag* från de i kungörelserna angivna anslagen hänvisas till den å s. 26—27 intagna tabellen.

Till skogsvårdsstyrelserna utgå särskilda förvaltningsbidrag från de olika anslagen för handhavandet av verksamheten. Från statens skogsutdikningsanslag, statens skogsodlingsanslag samt tillfälliga anslaget utgår förvaltningsbidraget i regel efter viss procent av beviljat statsbidrag för företagen. Från anslaget till väg- och flottledsbyggnader samt från norrländska skogsproduktionsanslaget utgår förvaltningsbidraget efter skogsvårdsstyrelsernas redovisade självkostnader. Dessa medel erhållas, med undantag för dem från norrländska skogsproduktionsanslaget, i samband med att statsbidraget till företagen beviljas.

Planläggningen är beträffande företag med bidrag från norrländska skogs-

produktionsanslaget kostnadsfri för skogsägarna. För övriga anslag är stadgat, att skogsvårdsstyrelsen äger träffa överenskommelse med vederbörande skogsägare att högst 20 procent av planläggningskostnaderna skola återgäldas till skogsvårdsstyrelserna.

Beträffande *lån från statens skogsväglånefond* för utförande av skogsväg gäller, bland annat, att lån beviljas allenast till företag, som avser stamväg eller annan skogsväg. Nyttan av företaget måste minst motsvara kostnaden. Byggnadsbidrag och lån från skogsväglånefonden må sammanlagt icke överstiga 80 procent av den av skogsvårdsstyrelsen godkända kostnaden för företag eller den del därav, som bidraget eller lånet avser.

Skogsstyrelsens förslag.

För understödjande av arbeten inom skogsbruket vid en kommande arbetslöshetskris har skogsstyrelsen föreslagit, att statsmedel anvisades från ett enda anslag, benämnt beredskapsanslaget. Statsbidrag från detta anslag borde utgå under tider då arbetslöshet rådde från och med den tidpunkt och i den omfattning som Kungl. Maj:t bestämde. Från beredskapsanslaget borde understöd utgå för utförande av samma slags åtgärder, till vilka statsbidrag utgått från anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder och som för närvarande understöddes från anslaget till väg- och flottledsbyggnader, eller *dels* skogsodling och annan åtgärd för vinnande av ändamålsenlig skogsproduktion å vissa marker med otillfredsställande skogstillstånd samt, beträffande Norrland och Kopparbergs län, röjningsgallring i tätväxande, till s. k. stavs-skog ej hänförlig skog, som äger dålig skiktningförmåga, *dels* torrläggning-företag, *dels* ock väg- och flottledsbyggnader. Enligt skogsstyrelsens förslag skulle röjningsgallringen vara bidragsberättigad inom hela landet. Bidrag från beredskapsanslaget borde kunna utgå till åtgärder å samtliga skogar — alltså även bolagsskogar — med undantag dels för kronan tillhöriga skogar som tillförts domänfonden, dels ock ecklesiastiska skogar. — Såsom villkor för erhållande av bidrag från beredskapsanslaget borde gälla att bidragstagaren skulle vara skyldig

att, sedan statsbidrag till företaget beviljats, vid äventyr att bidragsrätten må kunna förklaras förverkad, igångsätta företaget å tid, som genom skogsvårdsstyrelsen meddelas,

att lämna de uppgifter rörande företagets utförande, som i särskild ordning må föreskrivas,

att inom bestämd tid fullborda i företaget ingående arbete i överensstämmelse med den upprättade planen, samt

att, därest arbetet ej kan fullbordas inom sålunda bestämd tid, för arbetets slutförande anlita av vederbörande länsarbetsnämnd anvisad arbetskraft.

I fråga om bidragsprocenten har skogsstyrelsen utarbetat två alternativa förslag.

Enligt alternativ I skulle bidragen från beredskapsanslaget erhålla följande storlek.

	Bidrag i procent av godkänd kostnad
För torrlägningsåtgärd, skogsodling och röjning, byggande av annan skogsväg än stamväg och flottledsbyggnader	50
För byggande av stamväg	60
Tilläggsbelopp	15
Tilläggsbelopp må, utöver grundbeloppet, beviljas enskild person, vilken för sin och sitt husfolks bärgning är beroende av arbetsinkomster vid sidan av sitt jordbruk, och under förutsättning, att han kan antagas icke vara i stånd att utan tilläggsbelopp utföra i företaget ingående arbete.	

Jämlikt alternativ II skulle bidrag av följande storlek utgå från beredskapsanslaget.

	Bidrag i procent av godkänd kostnad
För torrlägningsåtgärd, skogsodling och röjning, byggande av annan skogsväg än stamväg och flottledsbyggnader	60
För byggande av stamväg	70
Tilläggsbelopp till vissa skogsägare under i alternativ I angivna förutsättningar	15

Vidare har skogsstyrelsen föreslagit, att statsbidrag i vissa fall skulle kunna utgå till skogsodlingsåtgärder å marker, där reproduktionsskyldighet ej ansetts kunna utkrävas med hänsyn till den nuvarande ägarens ekonomiska ställning. Sådant bidrag borde sålunda utgå å enskilda skogar med undantag för bolagsskogar inom de fyra nordligaste länen, där 1932 års lappmarkslag icke ägde tillämpning. Härigenom skulle nämnda enskilda skogar i förevarande hänseende jämföras med lappmarksskogarna, där möjlighet till begränsning av reproduktionsplikten redan förelåge. Frågan om bidrag borde avgöras efter noggrann behovsprövning i varje särskilt fall och enligt de närmare direktiv, som komme att utfärdas av skogsstyrelsen. Statsbidrag skulle utgå med högst de belopp, som komme att fastställas för understödande av skogsodlingsåtgärder å icke reproduktionsskyldiga marker.

Enligt skogsstyrelsens förslag skulle medel upptagas för anordnande genom skogsvårdsstyrelserna av kurser för utbildning av skogsarbetare samt i skogsvård för ägare av mindre skogsfastigheter och deras söner.

Bestämmelserna avseende skogsväglånefonden borde ändras därhän att statsbidrag till skogsvägföretag jämte lån från denna fond i vissa undantagsfall sammanlagt finge uppgå till hela kostnaden för företaget.

I skrivelsen den 24 januari 1944 ha skogsstyrelsen och statens arbetsmarknadskommission i huvudsak anfört följande.

I samtliga kungörelser, enligt vilka statsbidrag kan utgå till olika slag av skogsvårdande åtgärder, stadgas, att statsbidrag anvisas av Kungl. Maj:t på framställning av skogsvårdsstyrelse genom skogsstyrelsen. Bestämmelser av liknande innehåll ha införts även i av skogsstyrelsen avgivet förslag till kungörelse angående villkoren för statsbidrag till skogligen beredskapsarbeten.

I promemorian angående beredande av sysselsättning inom skogsbruket vid omfattande arbetslöshet efter krigets slut har vidare förutsatts, att omfattande planlägningsarbeten omedelbart måste igångsättas för att skapa en arbetsreserv inom skogsbruket av önskvärd storlek. Därest dessa arbeten kunna genomföras, uppkommer så småningom ett lager av planer för olika skogsvårdsarbeten, vilka inom åtminstone vissa län med nära nog fullständig samtidighet behöfve igångsättas vid inträffande arbetslöshetskris. Anvisandet av statsbidrag, varav arbetenas igångsättande är beroende, kan under sådana förhållanden anses vara en synnerligen brådskande angelägenhet. Statens arbetsmarknadskommission och skogsstyrelsen ha därför enats om att av rent praktiska skäl föreslå sådan ändring av det framlagda författningsförslaget, att statsbidrag till ifrågasvarande arbeten i vad avser enskilda skogar finge anvisas av skogsstyrelsen efter samråd beträffande arbetsmarknadsläget med statens arbetsmarknadskommission.

Beträffande motsvarande arbeten å övriga skogar, för vilka administrationen handhas av domänstyrelsen jämte underställda organ, torde statsbidrag däremot böra anvisas av Kungl. Maj:t. Dessa arbeten torde bliva av väsentligt mindre omfattning än vad fallet är å enskilda skogar. Därjämte torde domänverket tillkommande ersättning för med verksamheten förenade kostnader kunna förskottas av driftsmedel för att ersättas årsvis enligt engångsräkning.

Såsom *motivering* för sitt förslag har skogsstyrelsen anfört följande.

Då planläggning av företag i syfte att skapa arbetsreserv måste ske lång tid före arbetenas utförande, äro icke alla sådana företag för skogsägarna aktuella, i vart fall icke i samma utsträckning som under normala tider, då planläggningen begäres vid den för skogsägaren lämpligaste tidpunkten. Villkoren för de stödformer, som under en arbetslöshetsperiod böra tillämpas, måste därför vara kända för att skogsägarnas intresse för planläggningar skall kunna påräknas. I syfte att tillgodogöra sysselsättningsmöjligheter åt de arbetslösa måste skogsägarna givetvis förbinda sig att uppfylla vissa villkor bl. a. i fråga om tiden för arbetenas utförande, anställande av arbetslösa o. s. v. Nödig hänsyn måste tagas till dessa omständigheter vid avvägning av statsbidragens storlek.

Under den kris, som drabbade vårt land åren 1931—34, ha tvenne olika anslag — tillfälliga anslaget samt anslaget till väg- och flottledsbyggnader — anvisats för arbetslöshetens bekämpande och lindrande. Man torde kunna säga, att verksamheten i anledning av anslagen väl fyllt sitt ändamål. Olika skäl tala emellertid för ändamålsenligheten av att de olika åtgärderna understödjas från ett och samma anslag. Härigenom vinnes större möjlighet att smidigt anpassa bidragsverksamheten efter det behov av åtgärder, som vid olika tillfällen kan förefinnas. Hinder bör ändock ej föreligga för Kungl. Maj:t att, om vid någon tidpunkt så kan anses ändamålsenligt, bestämma att viss del av anslaget skall utgå till särskilt slag av åtgärd.

De skogsägare, som av olika orsaker ej anse sig kunna godtaga de villkor, som komma att gälla för beredskapsanslaget, böra samtidigt ha möjlighet att i vanlig ordning erhålla bidrag från de ordinarie anslagen. Någon ändring av bidragsbestämmelserna för dessa ifrågasättes ej.

Under föregående arbetslöshetskris ha bidrag från tillfälliga anslaget endast utgått till de skogar, som för närvarande stå under skogsvårdsstyrelsens uppsikt. Bidragsrätten har nu föreslagits att gälla även andra kategorier av skogar av den orsaken, att skogsstyrelsen funnit ändamålsenligt, att enhetliga bestämmelser gälla för skogliga beredskapsarbeten inom samtliga domänfonden eller kyrkofonden icke tillhöriga skogar. Sysselsättningsmöjligheterna för de arbetslösa ökas givetvis också härigenom. Ur synpunkten att bereda sysselsättning åt arbetslösa är det betydelsefullt, att bidrag utgår till beredskapsföretag å aktiefolags skogar. Under föregående kris har det nämligen visat sig, att arbeten i stor omfattning snabbt kunde igångsättas å bolagsskogarna tack vare den hjälp med planlägningsarbetena och arbetsledning, som erhöles från bolagens skogligt utbildade personal. Dessutom få företagen å bolagsskogar i regel större omfattning och äro därigenom mera lämpade för sysselsättning av arbetslösa.

Beträffande statsbidragets storlek enligt alternativ I har skogsstyrelsen yttrat.

Vid avvägning av statsbidragets storlek synes man i princip kunna utgå ifrån att ju längre man får vänta på resultaten av åtgärden desto mera motiverat är det att medgiva högre statsbidrag. Skulle hänsyn uteslutande tagas till denna synpunkt, borde bidragsprocenten för skogsvägbyggnader sättas lägre än för skogsvårdsåtgärderna, då markägarna ofta inom relativt kort tid få nytta av vägarna. Åtskilliga andra skäl tala emellertid för att bidragen till vägföretagen hållas å minst samma nivå som bidragen till skogsvårdsföretagen. Därvid bör främst beaktas att vägarna, särskilt de s. k. stamvägarna, ha stor betydelse ur allmännyttig synpunkt samt att företagen kräva förhållandevis stora kostnader. Med hänsyn till att de olika åtgärderna i huvudsak kunna ur skoglig synpunkt anses vara lika angelägna att få utförda och lika lämpade för sysselsättning av arbetslösa, har ansetts lämpligt, att bidragen för olika åtgärder bliva av ungefär samma storleksordning. Handhavandet av verksamheten underlättas också avsevärt om enhetliga bidragsprocenter tillämpas. Det har nämligen visat sig, att de skiftande bidragsprocenter, som tillämpats för de ordinarie anslagen, medfört många olägenheter.

Till torrlägningsföretag utgick tidigare bidraget från anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder med 50 procent i de fyra nordligaste länen och med 40 procent i övriga delar av landet. Av förut angivna skäl synes denna skillnad ej längre böra bibehållas, särskilt som bidraget till skogsodling och röjning från nämnda anslag utgick med 50 procent över hela landet. Sistnämnda bidragsprocent synes — oavsett geografisk belägenhet — böra tillämpas för alla föreslagna bidragsberättigade åtgärder med undantag för stamvägar. Med hänsyn till vad nyss anförts angående de dryga anläggningskostnaderna för denna vägtyp samt till dessa vägars betydelse ur allmännyttig synpunkt föreslås nämligen, att statsbidraget för dessa vägar utgår med 60 procent. I de fall, då det är synnerligen angeläget att skapa arbetstillfällen för större arbetsstyrkor, föreslås att samma bidrag utgår för annan skogsväg som för stamväg under förutsättning, att den förra tillhör samma vägsystem som och bygges samtidigt med stamvägen.

För att kunna genomföra vissa större företag, såsom skogsvägar och dikningsföretag, kan det genom förrättningar enligt respektive lagen om enskilda vägar och vattenlagen bliva nödvändigt att tvinga vissa skogsägare att deltaga i företagen. Detta kan bliva betungande för skogsägare, som leva i små ekonomiska omständigheter. För att dessa förhållanden ej skola inverka hindrande på verksamheten med skapandet av en beredskapsreserv, synes det

vara motiverat med en höjning av statsbidragen för sådana skogsägare, som äro i behov av sysselsättning utanför det egna jordbruket för att få full försörjning. Härigenom kan också bästa hushållning åstadkommas med anslagsbeloppen, då »grundbidraget» under sådana förhållanden kan sättas lägre. För att kunna stimulera dessa mindre skogsägare att låta planlägga beredskapsföretag, torde möjlighet böra finnas att även i fall då tvångsdelaktighet i visst företag icke föreligger, bevilja förhöjt statsbidrag.

Vad angår statsbidragets storlek enligt alternativ II har skogsstyrelsen framhållit följande.

För att stimulera den planläggning i förväg av beredskapsarbeten, som är önskvärd för att en tillräcklig sysselsättningsreserv skall kunna skapas, har det ansetts skäligt, att villkoren för statsbidrag från beredskapsanslaget borde vara något gynnsammare än de villkor, som gälla för de ordinarie anslagen. Skogsägarna ha eljest ej samma intresse av att låta planlägga beredskapsarbeten. De enligt alternativ I föreslagna villkoren äro i vissa fall gynnsammare än vad som gäller, då motsvarande åtgärder utföras med bidrag från de ordinarie anslagen. Beträffande torrlägnings- och skogsvägföretag, vilka utföras av sådana enskilda skogsägare, som ej äro berättigade att erhålla tilläggsbelopp, äro emellertid de föreslagna bidragen till och med lägre än vad som under vissa omständigheter normalt kan utgå enligt nu gällande bestämmelser. Enligt alternativ I skulle nämligen bidraget för torrlägningsåtgärd utgå till dessa skogsägare med 50 procent. Bidraget från statens skogsutdikningsanslag kan emellertid, då läget å arbetsmarknaden därtill giver anledning, efter Kungl. Maj:ts medgivande beviljas till högst 60 procent av den godkända kostnaden. Förutsättning för detta högre bidrag är dessutom, att torrlägningsföretagen äro belägna i Norrland eller i vissa socknar inom Kopparbergs och Värmlands län. Från anslaget till vissa tillfälliga skogsvårdsåtgärder kan vidare bidraget till torrlägningsåtgärd utgå med 60 procent å orter, där stor arbetslöshet råder. Här förekommer ej någon geografisk begränsning till de nordligare delarna av landet. Likaså kan, då synnerliga skäl därtill äro, bidrag till skogsvägbyggnad utgå med högst 75 procent av den godkända kostnaden.

För att tillgodose sysselsättningsmöjligheterna för de arbetslösa böra vissa villkor föreskrivas angående anställande av sådan arbetskraft m. m. Med de bidrag, som föreslagits enligt alternativ I, torde några sådana speciella villkor knappast kunna uppställas utan hämmande verkan på företagens omfattning. Med en förhöjning av bidragen skulle däremot kunna förknippas skyldighet för markägarna att anlita anvisad arbetskraft ävensom skyldighet för bidragstagarna att slutföra företagen inom viss bestämd tid.

Förut relaterade förhållanden böra kunna motivera en höjning av föreslagna bidragsprocenter för beredskapsanslaget. Även andra skäl härför kunna åberopas, nämligen den omständigheten, att en höjning även kan vara erforderlig för att planläggningen i förväg över huvud taget skall komma till stånd i önskvärd omfattning. I detta sammanhang må omnämnas, att skogsägarna under lågkonjunktur oftast ha svag ekonomi och därför kunna vara i behov av högre statsbidrag än vad som föreslagits enligt alternativ I.

Beträffande förslaget om *bidrag till skogsvårdsåtgärder å vissa marker, där reproduktionsplikt ej utkrävts*, har skogsstyrelsen anfört.

Enligt allmänna skogsvårdslagen åligger det markägare att efter avverkning vidtaga sådana åtgärder, som äro erforderliga för att nöjaktig återväxt kommer att finnas inom skälig tid efter avverkningen. Uppkommer skada genom brand, storm, snöbrott eller liknande och markägaren ej själv vållat

skadan, må skogsvårdsstyrelsen kunna medgiva skälig begränsning av reproduktionsplikten, därest denna skyldighet skulle bliva synnerligen betungande. Jämlikt bestämmelserna i 1932 års lappmarkslag må skogsvårdsstyrelsen medgiva skälig begränsning av reproduktionsplikten, där den i särskilt fall skulle bliva synnerligen betungande. Denna bestämmelse är generell och avser ej enbart marker, där återväxtåtgärder skola utföras efter uppkommen skada.

Inom vissa områden, synnerligast i landets nordliga delar, erbjuder skogens föryngring svåra och skiftande problem. Dessa äro trots ett under lång tid bedrivet forskningsarbete ännu ej helt lösta. Skogsvetenskapen känner emellertid metoder, enligt vilka i de flesta fall nöjaktig återväxt kan erhållas, även om kostnaderna för att nå detta mål måste bliva mycket stora. Bland de marktyper, som kräva den dyrbaraste behandlingen för erhållande av återväxt må framhållas s. k. råhumusmarker särskilt i höjdlägen samt vissa hedmarker. Å dylika marker är det ofta omöjligt att efter enbart enkla hyggesvårdande åtgärder såsom hyggesrensning eller markberedning erhålla självföryngring i varje fall inom rimlig tid.

Då genom självsådd uppkommen återväxt är att föredraga ej blott ur kostnadssynpunkt utan även på grund av densammans förmåga att stå emot svamp- och insektsskador, är det naturligt, att skogsbruket i största utsträckning sökt tillvarata möjligheterna för sådan återväxt. Det är också förklarligt, om i viss mån ett önsketänkande i förening med respekten för mycket stora kulturkostnader lett till en överskattning av skogsmarkernas förmåga att reproducera sig genom självsådd. Under de senaste åren har det sålunda blivit alltmer uppenbart, att å många hyggen, där endast hyggesvårdande arbeten utförts, självföryngring icke kan påräknas, trots att 10—20 år kunna ha förflutit sedan avverkning företogs. Att nu utföra kulturåtgärder å sådana marker, sedan den rätta tidpunkten därför med den övervakande myndighetens goda minne försuttits och marken hunnit förvildas, skulle i många fall leda till kostnader, som för fastighetsägare med mindre god ekonomisk ställning måste bliva mycket betungande. Det är under sådana förhållanden förklarligt, att den lagligen åvilande reproduktionsplikten icke kunnat helt utkrävas. Har dessutom en fastighet en eller flera gånger bytt ägare, kan det stundom bliva alldeles omöjligt att retroaktivt utkräva tidigare ägare åvilande skyldigheter ifråga om återväxtåtgärder.

Då kultiverandet av ifrågavarande skogsmarker kan spela en roll ur sysselsättningssynpunkt och samtidigt kan vinnas syftemålet att sätta dessa marker i produktivt skick, har skogsstyrelsen funnit lämpligt föreslå, att statsbidrag i vissa fall må kunna utgå till skogsodlingsåtgärder å marker, där reproduktionsskyldighet ej ansetts kunna utkrävas med hänsyn till den nuvarande ägarens ekonomiska ställning. Bidraget bör utgå å enskilda skogar med undantag för bolagsskogar inom de fyra nordligaste länen, där 1932 års lappmarkslag icke äger tillämpning. Förslaget innebär, att bondeskogar inom nämnda län, som äro belägna utanför lappmarkslagens tillämpningsområde, kunna i förevarande hänseende jämställas med lappmarksskogarna, varest begränsning av reproduktionsplikten kan medgivas. Frågan om bidrag bör avgöras efter noggrann behovsprövning i varje särskilt fall och enligt de närmare direktiv, som komma att utfärdas av skogsstyrelsen. Statsbidrag föreslås utgå med högst de belopp, som komma att fastställas för understödjande av skogsodlingsåtgärder å icke reproduktionspliktiga marker. I många fall kunna dessa arbeten vara speciellt lämpliga att övertagas av vederbörande arbetslöshetskommitté för att utföras genom dennas försorg. Då åtgärderna utföras i egen regi böra skogsägarna, om så påfordras, vara skyldiga anlita av arbetsmarknadsorganen anvisad arbetskraft.

Beträffande de föreslagna kurserna i skogsbruk har skogsstyrelsen yttrat följande.

Då skogsvårdsstyrelsens befattningstagande med ifrågavarande kurser får anses ligga utanför deras normala arbete, synes det skäligt att ersättning för i anledning av verksamheten uppkomna merkostnader utgår. Följande principer böra därvid följas. Full ersättning för utbetalade arvoden till lärare och instruktörer bör utgå därest dessa befattningshavare ej äro mera fast anställda hos styrelsen; om så är fallet synes ersättning av detta slag ej böra utgå i annat fall än då det kan visas, att tillfällig personal måste anställas för fullgörande av arbetsuppgifter, som eljest skulle åvilat den fasta personalen.

För lärarnas och instruktörernas rese- och traktamentskostnader bör full ersättning lämnas.

Det förutsättes att skogsvårdsstyrelserna ställa av dem disponerade byggnader m. m. på skogsvårdsgårdarna till disposition utan särskild avgift. Mera avsevärda kostnader för lokalernas iordningsställande böra dock gäldas av statsmedel, liksom själfvallet eventuella utgifter för anskaffning, transport och uppsättning av baracker samt anskaffning av ytterligare erforderliga inventarier till logement, lärosalar, kök m. fl. lokaler. Erforderlig litteratur synes kunna utlännas av skogsvårdsstyrelsen antingen gratis eller till ned-satt pris.

Beträffande understödet till kursdeltagarna kunna följande synpunkter anföras.

Med undantag för eventuella nybörjarkurser torde deltagarna komma att i stor utsträckning ha försörjningsplikt, vilket måste beaktas vid avvägning av bidragen.

Vid alla de kurstyper, som här förts på tal, men främst vid kurserna för skogsarbetare kan påräknas viss ersättning från vederbörande markägare för utfört arbete. Denna ersättning bör ograverad tillfalla eleverna såsom arbetspremier. Arbetsinkomsternas storlek komma givetvis att bliva väsentligen beroende av kursernas typ, alltså huru stor del av tiden, som utnyttjas för förtjänstbringande arbete. Under alla förhållanden torde man emellertid kunna förutsätta att den i form av arbetsinkomster erhållna inkomsten kommer att väsentligt understiga gängse dagsverklön i fria marknaden. Det framgår då såsom nödvändigt att kompensera eleverna genom direkta understöd i en eller annan form. Avvägningen av dessa bör dock enligt styrelsens mening ske i samband med liknande understödsfrågor och sålunda handläggas av arbetsmarknadsmyndigheterna. Som exempel på storleksordningen av de understöd, som kunna komma i fråga, vill skogsstyrelsen här endast nämna det system för utbildningshjälp, som under krisen tillämpats vid omskolning av arbetslösa till skogsarbetare, vid vilket system hänsyn togs till försörjningsbördan. I sammanfattning innebär detta, att bidrag utgår med 1 krona 50 öre för dag och person, jämte andel i lönen till kockan. Till familjeförsörjare utgår dessutom ett dyrortsgrupperat understöd, som i lägsta dyrort utgör 1 krona 50 öre för hustru och 60 öre för varje barn. Slutligen erhålla eleverna fria resor. Det förutsättes, att ingen avgift för logi behöver erläggas, men att deltagarna själva bekosta mathallningen. Förutom nämnda förmåner utgår stundom även hyreshjälp.

Det synes skogsstyrelsen icke nödvändigt att utgående förmåner tillsammans med arbetspremierna skola uppgå till full dagsförtjänst, åtminstone icke för ungarlar. Det torde nämligen anses skäligt, att vederbörande får göra en viss uppoffring för den ökade yrkesskicklighet, som han vinner genom deltagande i kursen och som förbättrar hans försörjningsutsikter på lång sikt.

Statsbidraget till skogsvårdsstyrelserna för deras merkostnader i anledning av kursverksamheten bör utbetalas från det föreslagna beredskapsanslaget efter därom hos Kungl. Maj:t via skogsstyrelsen gjord framställning.

De olika slagen av understöd till eleverna böra däremot utbetalas av arbetsmyndigheterna (länsarbetsnämnderna och arbetsmarknadskommissionen) från anslag, som för ändamålet stå till deras förfogande.

Skogsstyrelsens anslagsberäkningar.

Skogsstyrelsen har beräknat den sammanlagda kostnaden för tillskapande av en ytterligare arbetsreserv om 2 200 000 dagsverken sålunda.

Statsbidrag till vägar, skogsdiknings- och skogsvårdsåtgärder	kronor	21 200 000	
Förvaltningsbidrag till skogsvårdsstyrelserna	»	1 500 000	
Ersättning för skogsvårdsstyrelsernas merkostnader för kurser i skogsbruk	»	180 000	
Medel för anställande av förrättningsmän hos skogsstyrelsen för planlägningsarbete	»	70 000	
Medel för lämnande av statsgaranti mot förlust å skogsodlingsmaterial i beredskapslager	»	30 000	
	Summa kronor	22 980 000.	

Skogsväglånefonden har för närvarande en kapitalbehållning av omkring 1 200 000 kronor. Låneverksamheten i anledning av beredskapsarbetena väntades enligt vad skogsstyrelsen framhållit ej få den omfattning, att någon ökning av kapitaltillgången kunde anses påkallad.

Förut angivna belopp om 22 980 000 kronor borde enligt vad skogsstyrelsen föreslagit anvisas enligt följande plan.

1) Under innevarande budgetår:

Från det på allmän beredskapsstat anvisade förslagsanslaget till planläggning av allmänna arbeten: Förvaltningsbidrag till skogsvårdsstyrelser för planläggning av beredskapsarbeten	kronor	50 000
--	--------	--------

2) Under budgetåret 1944/45:

Från motsvarande anslag å beredskapsstaten:			
Förvaltningsbidrag till skogsvårdsstyrelserna	kronor	750 000	
Medel för anställande av förrättningsmän hos skogsstyrelsen ..	»	70 000	
Medel för lämnande av statsgaranti mot förlust å skogsodlingsmaterial	»	30 000	» 850 000

3) Från »beredskapsanslaget» i mån av behov:

För statsbidrag	kronor	21 200 000	
Förvaltningsbidrag till skogsvårdsstyrelserna	»	700 000	
Ersättning till skogsvårdsstyrelserna för biträde vid kurser i skogsbruk	»	180 000	» 22 080 000
	Summa kronor	22 980 000.	

Yttrandena.

Skogsstyrelsens förslag ha i allmänhet i princip tillstyrkts i de avgivna yttrandena. Endast investeringsutredningen och skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län ha framfört erinringar av mera principiell betydelse.

Investeringsutredningen har yttrat.

Investeringsutredningen har i fråga om kommunala och enskilda arbeten bland annat övervägt möjligheten av en allmän höjning av statsbidragsprocenten i en situation, då investeringsreserven skulle behöva tagas i anspråk, men icke funnit anledning föreslå en dylik generell höjning. Beträffande vissa slag av arbeten har utredningen emellertid som sin mening uttalat, att det kunde anses skäligt, att gällande statsbidragsbestämmelser uppmjukades för att möjliggöra hänsynstagande till de speciella faktorer, som kunna verka fördyrande eller försvårande, då ett arbete utföres i arbetsmarknadsreglerande syfte (tidigare utförande än normalt, forcering av arbetet, utförande vid olämplig årstid och med hänvisad arbetskraft). I fråga om enskilda vägar har utredningen i anledning härav föreslagit särskilda statsbidragsgrunder. Därest i andra fall tillägg till ett under normala förhållanden författningsenligt utgående statsbidrag skulle anses med hänsyn till angivna omständigheter böra ifrågakomma, har utredningen ansett ett dylikt tillägg böra utgå ur det ospecificerade anslaget till åtgärder för arbetsmarknadens reglering. Utredningen vill beträffande de av skogsstyrelsen föreslagna statsbidragsgrunderna ifrågasätta, huruvida icke de av utredningen föreslagna bidragsprinciperna böra följas för vinnande av största möjliga enhetlighet vid ianspråktagandet av den samlade investeringsreserven.

Skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län har anfört följande.

Skogsvårdsstyrelsen kan för sin del ej finna så långtgående åtgärder från statens sida nödvändiga som föreslagits i promemorian, då styrelsen inom sitt verksamhetsområde ej kunnat förmärka några svårigheter att på de måttfulla villkor, som erbjudas i det ordinarie statsanslaget, planlägga och kontraktera omfattande skogsvägföretag i skilda delar av länet och då styrelsen ej har någon anledning förmoda, att denna av styrelsen stimulerade verksamhet kommer att förminskas utan tvärtom förstoras vid ökad tillgång på arbetskraft i skogarna. Detta självfallet under förutsättning att verksamheten får fortgå ostörd. Skulle emellertid skogsstyrelsens förslag med däri förordade exceptionellt höga statsbidrag vinna statsmakternas godkännande, bleve läget därigenom helt förändrat. Skogsägarna komme nämligen i så fall ej längre att reflektera på utförandet av några som helst åtgärder med de avsevärt lägre bidrag, som erbjudas i de ordinarie statsanslagen. Den arbetskraft, som eljest normalt skulle absorberas vid dylika s. k. ordinarie företag, komme då att tynga arbetsmarknaden med resultat, att en eventuellt inträdande brist på arbete i skogarna lätt komme att utvecklas till en omfattande arbetslöshet. Detta så mycket mera, som en dylik utveckling i så fall skulle ligga i skogsarbetsgivarnas intresse, ty just vid en arbetslöshetskris skulle skogsägarna komma i åtnjutande av förhöjda statsbidrag.

På grund av förenämnda omständigheter och i klar insikt om exceptionellt höga statsbidrags menliga inverkan på den normala grundförbättringsverksamheten i skogarna anser sig skogsvårdsstyrelsen icke kunna förordna så långt gående åtgärder i detta hänseende, som föreslagits i promemorian. Såvitt skogsvårdsstyrelsen kunnat bedöma läget och utvecklingstendenserna, bör för länets vidkommande en tillräcklig arbetsreserv kunna tillskapas på de villkor, som erbjudas i de ordinarie och tillfälliga statsanslagen.

Av yttrandena i övrigt må återgivas följande.

Statskontoret har yttrat i huvudsak följande.

Såvitt statskontoret kan bedöma synas de av skogsstyrelsen föreslagna skogsproduktiva åtgärderna ur här ifrågavarande synpunkt vara ändamålsenliga. Vad angår den föreslagna kursverksamheten måste emellertid statskontoret finna tvivelaktigt, om densamma kan ha någon större betydelse i samsättningshänseende.

För bedömning av spörsmålet huruvida tillräckliga skäl kunna anses föreligga att för arbeten, varom nu är fråga, vidtaga en höjning av den bidragsprocent, som för närvarande utgår, torde vara erforderligt att äga kännedom om i vilken utsträckning de nu föreliggande möjligheterna att erhålla bidrag för skogsproduktiva åtgärder utnyttjas. Någon utredning i detta avseende har icke förebragts i förevarande ärende. Skulle det emellertid visa sig att de nu gällande bidragsvillkoren icke erbjuda en tillräcklig stimulans för vidtagande av här ifrågavarande åtgärder, är givetvis intet att erinra mot en höjning av bidragsprocenten.

Enligt ämbetsverkets förmenande bör särskilt övervägas, huruvida anledning föreligger att låta aktiebolagen, som eljest icke åtnjuta statsbidrag, komma i åtnjutande av de förmånligare bidragsvillkoren.

Vad angår de av skogsstyrelsen föreslagna villkoren för statsbidrag har *statens arbetsmarknadskommission* erinrat, att kommissionen i regel vid beviljande av statsbidrag ur arbetslöshetsmedel följde den principen, att därest ordinarie normer funnos fastställda för statsbidrag, bidrag beviljades ur arbetslöshetsmedel enligt dessa normer. Med hänsyn till de speciella skäl, som skogsstyrelsen anfört för högre bidrag än de normala, då arbetena skulle igångsättas i arbetslöshetslindrande syfte, funne sig emellertid kommissionen kunna tillstyrka skogsstyrelsens alternativ II i fråga om dylika bidrag.

Beträffande den av styrelsen föreslagna kursverksamheten har kommissionen erinrat därom, att frågan om yrkesutbildning i samband med en fredskris numera vore föremål för en av Kungl. Maj:t anbefalld utredning genom överstyrelsen för yrkesutbildning. Det syntes kommissionen nödvändigt, att frågan om skogens yrkesutbildningsproblem icke löstes som en isolerad fråga utan upptoges i samband med sagda utredning. Detta vore angeläget särskilt med hänsyn till nödvändigheten att finna enhetliga principer såväl i fråga om handhavandet av dylik verksamhet som beträffande det sätt, varpå arbetslösa skulle erhålla sin försörjning under kurstiden.

Liksom statskontoret ha *flera skogsvårdsstyrelser* ställt sig tveksamma gentemot lämpligheten att som ett led i arbetslöshetens bekämpande anordna kurser dels för yrkesutbildning av skogsarbetare samt av ynglingar, vilka tänkte ägna sig åt skogsmannayrket, dels ock i skogsvård för ägare av mindre fastigheter och deras söner. Bortsett från att denna verksamhet icke kunde komma att få någon nämnvärd betydelse för lindrande av arbetslöshet och att verksamheten måste bli förhållandevis dyrbar, har den även av den anledningen ansetts olämplig, att varje kurs komme att binda förhållandevis stort antal lärarkrafter och instruktörer, vilka kunde utnyttjas på ett mera effektivt sätt.

Enligt *skogsvårdsstyrelsens i Östergötlands län* uppfattning borde bidrags-

procenten för skogsdikning och skogsodling icke sättas lägre än för byggande av stamvägar utan, om icke högre, åtminstone lika. Några bärande skäl funnos ej heller, varför bidraget till byggande av annan skogsväg än stamväg skulle vara lägre än bidraget till byggande av stamväg. Samma skogsvårdsstyrelse har vidare avstyrkt förslaget, att till vissa personer skulle kunna utgå tilläggsbidrag med angiven procent. Gällande bestämmelser om olika bidragsprocent till skilda kategorier av skogsägare hade nämligen visat sig mycket svåra att rättvist tillämpa och hade vållat misshälligheter mellan olika intressenter i samma företag.

Liknande synpunkter ha även framförts av *skogsvårdsstyrelsen i Värmlands län*.

Skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län har framhållit betesanläggningar som ett särskilt lämpligt arbetslöshetsobjekt i detta län.

I enlighet med vad *skogsvårdsstyrelsen i Malmöhus län* uttalat borde vid skogsodling med ädla lövträd med hänsyn till kostnaderna utgå ett tilläggsbidrag om 15 procent.

Skogsvårdsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har föreslagit, att statsbidrag till skogliga beredskapsarbeten, avsedda att utföras med anlitande av särskilt anlitad arbetskraft, borde utgå med summan av grund- och tilläggsbelopp, sålunda för dikning, skogsodling och byggande av annan skogsväg än stamväg med 75 procent samt för byggande av stamväg med 85 procent av kostnaderna. Då skogsodlingsarbetet torde få sin största omfattning hos skogsvårdsstyrelser med i allmänhet mindre goda ekonomiska resurser, har nämnda skogsvårdsstyrelse vidare förordat, att på plantskoledrift eventuellt uppkommande förlust skulle helt täckas av statsmedel.

Skogsvårdsstyrelsen i Gävleborgs län har framhållit angelägenheten av att möjligheter skapades för ett enklare syneförfarande enligt enskilda väglagen, när fråga vore om skogsvägar, och att därvid hänsyn toges till dessa vägars speciella natur som transportleder för huvudsakligen skogsprodukter. Vid beviljande av byggnadsbidrag till skogsvägar torde vidare villkoret angående lagakraftvunnen förrättning rörande vägens byggande och underhåll böra borttagas.

Liknande synpunkter ha framförts av *skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län*.

Departementschefen.

Av de utredningar som verkstälts av 1942 års jordbrukskommitté och skogsstyrelsen framgår, att inom såväl jordbruket som skogsbruket i betydande omfattning finnas arbetsobjekt, som äro lämpade för sysselsättning av arbetslösa. Såsom dylika arbetsobjekt inom jordbrukets område har jordbrukskommittén angivit bland annat arbeten avseende förbättring av bostäder och ekonomibyggnader, gödselvårdsanläggningar, avdikningar, täckdikningar, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar, avloppsforbättringar och jordkörningar samt jordanskaffningsföretag i Norrland. Skogsstyrelsen

har som lämpliga arbetsobjekt inom skogsbrukets område framhållit torrlägningsåtgärder, skogsodlingar och röjningar ävensom skogsväg- och flottledsbyggnader. Samtliga nu nämnda arbeten äro av sådan karaktär, att ett utförande av desamma medför en ökning av jordbrukets eller skogsbrukets produktivitet.

Vid medelstora och större brukningsdelar torde i icke obetydlig utsträckning förefinnas arbetsmöjligheter i form av förbättringsarbeten, som kunna sysselsätta ett avsevärt antal arbetslösa. Vid sidan härav finnes emellertid ett flertal brukningsdelar av den ringa storlek, att de förbättringsarbeten som där kunna komma i fråga huvudsakligen endast erbjuda arbetstillfällen åt brukaren och medlemmar av dennes hushåll. I den mån innehavare av dessa mindre jordbruk förlora de arbetstillfällen utanför den egna gården som äro nödvändiga för deras försörjning, bereda ifrågavarande förbättringsarbeten sysselsättning i hemorten.

De förut berörda förbättringsarbetena på jordbrukets och skogsbrukets områden synas alltså erbjuda en betydande arbetsreserv, vilken lämpligen kan komma till användning för arbetslöshetens bekämpande. Med hänsyn härtill har jag för avsikt att förorda att å den allmänna beredskapsstat, som är avsedd att framläggas för innevarande års riksdag, upptagas anslag dels till förbättringsarbeten på jordbrukets område och dels till förbättringsarbeten på skogsbrukets område. För förstnämnda ändamål ämnar jag förorda ett belopp av 24 000 000 kronor och för sistnämnda ändamål ett belopp av 7 000 000 kronor. Därjämte har jag för avsikt att föreslå att ett belopp av 1 000 000 kronor upptages å beredskapsstaten för bidrag till byggande av cykelstigar. Från anslaget till förbättringsarbeten på jordbrukets område synas böra bland annat utgå bidrag till förbättring av ekonomibyggnader, gödselvårdsanläggningar, avdikningsföretag, täckdikningsföretag, betesförbättringar, nyodlingar, stenröjningar, jordkörningar och avloppsförbättringar. Från skogsanslaget torde böra beviljas bidrag till torrlägningsåtgärder, skogsodlingar och röjningar ävensom skogsväg- och flottledsbyggnader. Härvid synes även lämpligt, att den av skogsstyrelsen ifrågasatta utsträckningen av bidragsverksamheten för åstadkommande av snabbare reproduktion i Norrland kan genomföras. Hinder torde icke heller böra möta att anordna den av skogsstyrelsen angivna kursverksamheten. Emellertid bör härvid beaktas vad arbetsmarknadskommissionen i sitt yttrande uttalat.

Såsom framgår av det förut anförda stöder staten för närvarande i viss utsträckning utförandet av förbättringsarbeten av nyssberört slag dels genom lån på förmånliga villkor och dels genom bidrag utan återbetalningsskyldighet. Den i det föregående lämnade redogörelsen för nu tillämpade bidragsgrunder ger vid handen att beträffande åtgärder å jordbrukets område, bidrag i allmänhet endast utgår till det mindre jordbruket och att tillgängliga anslagsmedel i första hand fördelas efter behovsprincipen. I fråga om vissa åtgärder å skogsbrukets område har föreskrivits, att bidrag icke må utgå till aktiebolag. Givet är att bidragsgrunderna icke utformats med särskild tanke på att arbetena skola användas för arbetslöshetens bekämpande.

Vid ett utnyttjande av dessa arbeten för arbetslöshetens bekämpande kan det tänkas komma att visa sig lämpligt att vissa ändringar vidtagas med avseende å bidragstilldelningen. En viss fördyring liksom ock andra olägenheter torde nämligen understundom kunna komma att uppstå för fastighetsinnehavaren, om arbetena skola igångsättas i större skala inom kortare tidrymd. För att vid behov snabbt få i gång arbetena böra bidragsvillkoren vara sådana att vederbörande fastighetsinnehavare finner det ändamålsenligt att just vid den önskade tidpunkten utföra arbetena. Vid övervägandet av bidragstilldelningen kan det jämväl visa sig påkallat att taga hänsyn till det förhållandet, att bidragen till innehavarna av de mindre brukningsdelarna, vilka vid en arbetslöshetskris bliva partiellt arbetslösa, måste i viss utsträckning ersätta den arbetsförtjänst, som de tidigare erhållit genom arbetet utom det egna jordbruket. De av skogsvårdsstyrelsen i Kopparbergs län uttalade farhågorna att en förbättring av bidragsgrunderna kunde medföra att den nu pågående verksamheten med stöd av de nuvarande bidragen skulle hämmas finner jag överdrivna. Såsom jag förut framhållit avses med de förmånligare bidragen att i huvudsak täcka merkostnaderna för arbetenas utförande. Därest en viss återhållsamhet i verksamheten skulle uppkomma, torde detta i varje fall i nuvarande läge icke medföra någon egentlig olägenhet. Jag vill här framhålla att, därest en höjning av bidragen skulle visa sig nödvändig, denna är av extraordinär natur och betingad av en krissituation. I ett gynnsamt sysselsättningsläge bör åter en sänkning av bidragen ske. Investeringsutredningen har i sitt yttrande ifrågasatt, huruvida icke den höjning av bidragsbeloppen som kunde finnas erforderlig borde utgå från ett särskilt anslag och således någon ändring icke skulle vidtagas i gällande bidragsgrunder. Ehuru vissa skäl tala för en dylik anordning, torde densamma emellertid ur administrativa synpunkter komma att föranleda så stora olägenheter och sådan omgång vid ifrågavarande ärendes behandling, att jag icke är böjd för att i första hand beträda denna väg. Med hänsyn till det anförda anser jag möjlighet böra finnas att i vissa lägen företaga jämkningar i bidragsgrunderna. Därest det skulle visa sig nödvändigt att ändra bidragsgrunderna, torde i princip kunna godtagas den lösning av bidragsfrågan, som 1942 års jordbrukskommitté och skogsvårdsstyrelsen framlagt.

Beträffande storleken av bidragen och den närmare utformningen av bidragsbeslämmelserna i övrigt torde stora svårigheter föreligga att nu annat än i huvuddrag taga slutlig ståndpunkt till dessa spörsmål. Ett flertal olika faktorer, vilka för närvarande icke kunna överblickas, inverka på ett dylikt ståndpunktstagande. Det är sålunda icke möjligt att med någon större säkerhet bedöma den befarade arbetslöshetskrisens storlek eller den tidpunkt, vid vilken densamma kommer att sätta in. Omfattningen av åtgärderna måste uppenbarligen bliva olika allt efter krisens styrka. I betraktande härav anser jag mest ändamålsenligt att i nuvarande läge endast uppdraga de allmänna riktlinjerna för dessa frågors lösning samt därvid ange den ram, inom vilken bidragstilldelningen bör ske.

I fråga om bidragens storlek torde en differentiering av bidragen på sätt

1942 års jordbrukskommitté föreslagit måhända giva möjligheter till en smidigare anpassning efter förhållandena i de särskilda fallen, men å andra sidan torde tillämpningen av dessa mera invecklade bidragsgrunder komma att verka tyngande för de bidragsbeviljande organen samt föranleda en icke obetydlig omgång vid ärendenas behandling. En förenkling av bidragsgrunderna i anslutning till vad lantbruksstyrelsen ifrågasatt synes därför önskvärd. Att redan nu bestämma efter vilken procentsats bidragen böra utgå synes såsom jag förut antytt knappast ändamålsenligt. Emellertid torde de av lantbruksstyrelsen och av skogsstyrelsen i dess alternativ II angivna procentsatserna kunna angivas såsom den ram, inom vilken bidragen böra beviljas. Det torde i övrigt böra få ankomma på Kungl. Maj:t att, under beaktande av de särskilda förhållanden som föreligga vid det tillfälle då arbetslöshet uppträder, bestämma grunderna för bidragstilldelningen. Frågan om vid bidragsbeviljandet behovsprövning bör förekomma eller icke torde få avgöras under hänsynstagande till krisens omfattning och övriga omständigheter. Såsom lantbruksstyrelsen framhållit torde emellertid, i den mån så är möjligt, vid beviljandet av bidrag de innehavare av jordbruk, som äro mest i behov av bidrag, i första hand komma i fråga till erhållande därav. Den skillnad, som för närvarande i bidragshänseende upprätthålles mellan bolag och enskilda skogsägare, torde vid arbetslöshet kunna bortfalla. Med hänsyn till ändamålen med ifrågavarande bidrag torde såsom regel böra gälla att de arbeten, till vilkas utförande bidragen lämnas, verkställas inom viss icke alltför lång tid; i allmänhet synas de böra vara slutförda inom ett år från bidragets beviljande. Möjlighet att meddela dispens bör emellertid förefinnas för vederbörande bidragsbeviljande myndighet.

Beträffande bidragsverksamhetens handhavande synes enligt min mening en viss decentralisation böra eftersträvas. Att förlägga beslutanderätten i förevarande fråga till arbetsmarknadscommissionen, vilket ur principiella synpunkter måhända skulle te sig naturligt, låter sig av praktiska skäl icke göra. Samråd bör emellertid äga rum med arbetsmarknadscommissionen och de lokala arbetsmarknadsorganen. Såvitt angår verksamheten på jordbrukets område synes hushållningssällskapens medverkan nödvändig. I likhet med jordbrukskommitténs majoritet och lantbruksstyrelsen anser jag med hänsyn till de stora arbetsuppgifter som för närvarande åvila egnahemsorganen i fråga om inventeringar och kompletteringar av ofullständiga jordbruk lämpligast att även understödsverksamheten med avseende å förbättring av ekonomibyggnader tills vidare alltjämt handhaves av hushållningssällskapen. I den mån så finnes påkallat bör även samarbete komma till stånd med egnahemsorganen. Att ett dylikt samarbete upprätthålles är av stor betydelse för att undvika att sådana förbättringsåtgärder vidtagas, som framdeles vid en rationalisering av det mindre jordbruket kunna finnas mindre lämpliga. Det torde kunna övervägas, att beträffande skogsvårdsåtgärder överlämna beslutanderätten, vilken för närvarande åvilar Kungl. Maj:t, till skogsstyrelsen. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga föreskrifter i nu berörda hänseenden.

Som jordbrukskommittén föreslagit bör till ifrågavarande arbeten på jordbrukets område kunna beviljas jämväl lån. Därvid synas böra gälla i huvudsak de av jordbrukskommittén föreslagna villkoren. Det torde även härutinnan få ankomma på Kungl. Maj:t att i samband med fastställandet av bidragsgrunderna meddela närmare föreskrifter i ämnet. För ändamålet synes emellertid icke böra inrättas en särskild lånefond, utan lånen torde böra utgå från redan förefintliga lånefonder, därvid lån för förbättring av ekonomibyggnader lämpligen kunna beviljas från gödselvårdslånefonden.

Liksom skogsstyrelsen anser jag, att statsbidrag till skogsvägsföretag och lån från skogsväglånefonden under en arbetslöshetskris i vissa fall böra tillsammans kunna uppgå till hela kostnaden för företaget.

I enlighet med vad jag sålunda förordat torde bemyndigande böra inhämtas för Kungl. Maj:t att fastställa grunder rörande statsunderstöd för utförande av förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden, att vid arbetslöshet gälla under nästa budgetår.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig angivna riktlinjer för budgetåret 1944/45 fastställa grunder för utlämnande av statsunderstöd vid arbetslöshet till vissa förbättringsarbeten på jordbrukets och skogsbrukets områden.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Carl D. Ossmark.